

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

תכנית לימודים

היסטוריה מוגבר ממלכתי דתי
(1 יחידות לימוד – 90 שעות)

סין יפן והודו - ציביליזציות בעבר העתיק ובמפגש

עם העולם המודרני

אדר תשפ"א
מרץ 2020

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

כתיבה וייעוץ אקדמי

ד"ר אורי סלע, ראש החוג ללימודי אסיה, אוניברסיטת תל אביב

חברי ועדת המשנה לכתיבת התכנית

פרופ' שמחה גולדין, יו"ר ועדת המשנה, יו"ר ועדת המקצוע בהיסטוריה מ"מ, החוג להיסטוריה של עם ישראל, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר אורנה כץ-אתר, מפמ"ר היסטוריה במ"מ

בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

נינה בן אהרון, מרכזת הוועדה, ממונה תכניות לימודים באגף חברה ורוח

ורדה אשכנזי, מרכזת הוועדה, ממונה תכניות לימודים באגף חברה ורוח

ליזה וסרמן סלוצקי, מדריכה להוראת היסטוריה מוגבר בחמ"ד

קראו העירו ואישרו:

ועדות המקצוע בהיסטוריה חמ"ד ומ"מ, 2020-2021

אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח, מזכירות פדגוגית, משרד החינוך

ד"ר מירי שליסל, יו"ר המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

(הודו, סין ויפן - ציביליזציות בעבר העתיק ובמפגש עם העולם המודרני (אלף שני לספירה עד המאה העשרים ואחד

מבוא

קרוב לשני שלישים מאוכלוסיית העולם חיה כיום באסיה; קרוב למחצית מאוכלוסיית העולם חיה בסין, הודו ויפן. בעשורים האחרונים הדומיננטיות הכלכלית, הדיפלומטית, הפוליטית, הצבאית והתרבותית של מדינות אלה עלתה באופן דרמטי, עד כדי כך שהמאה ה-21 מכונה לא פעם "המאה האסייתית". ואולם, דומיננטיות זו של המדינות המובילות באסיה כיום אינה תופעה חדשה לגמרי; אין מדובר בהופעה יש-מאין כי אם בצמיחה מחודשת של מעצמות שהיו, בחלקים משמעותיים מההיסטוריה האנושית, מהמובילות בעולם. יתר על כן, בכל אחת מהמדינות הללו, ההיסטוריה נתפסת כבסיס לעצם קיומן; המורשת התרבותית כאוצר חסר תחליף; והשימושים בהיסטוריה זו רלבנטיים עד ימינו – מדיונים על סכסוכי גבולות בין סין להודו או בין סין ליפן, ועד לשאלות הנוגעות ליוזמות ענק בינלאומיות, דוגמת "דרך המשי החדשה". ההיסטוריה, בכל אחת מהמדינות הללו, חיה ונושמת.

כציוויליזציות בעלות שורשים מפוארים של אלפי שנים, סין, הודו ויפן הנחילו לאנושות אוצרות מדע, טכנולוגיה ורוח שאין להן שיעור בכל אחד ואחד מתחומי היצירה האנושית: דת, ספרות ופילוסופיה, מדע ואומנות, סיפורת ושירה, ציור ומוזיקה, רפואה וארכיטקטורה, ועוד. הנה כי כן, כאשר פרנסיס בייקון, הנחשב לאחד מאבות המהפכה המדעית במאה ה-17, נדרש לשאלת ההמצאות ששינו את ההיסטוריה לפני כארבע מאות שנים, היו אלה הדפוס, אבקת השריפה והמצפן, בהן בחר; שלוש המצאות שהגיעו, תוך שעברו טרנספורמציה, מאסיה לעולם המערבי.

ההיסטוריה של ציוויליזציות אלה, אם כן, חיונית להבנת ההיסטוריה האנושית ככלל, וחיונית להבנת מקומן בעולם העכשווי בפרט.

בתוכנית יושם דגש על התהליכים ההיסטוריים שהתרחשו בשלש התרבויות המפוארות – סין יפן והודו – **באלף השני לספירה ועד המאה ה-21**. התכנית תציג, בקווים כלליים, את ההיסטוריה העתיקה של המדינות וכן את התשתית ההגותית והדתית בהן, כפי שהתפתחה טרם האלף השני לספירה, על מנת לייצר בסיס לדין עמוק בתהליכים ההיסטוריים המאוחרים יותר. בנוסף, ייבחרו סוגיות משמעותיות משותפות לשלוש התרבויות על בסיסן יידונו התהליכים ההיסטוריים השונים בכל אחת מהתרבויות, ייבחנו אתגרים משותפים עמם התמודדו, וזאת מתוך ההקשר התרבותי והרקע ההיסטורי השונה בכל אחת מהן, כאשר ביקשו לגבש מענה לאתגרים דומים.

מבנה התכנית:

באופן כללי, התכנית מתחילה מהנקודה שהתלמידים מכירים לכאורה ("המוכר", "העכשווי"), ואז יוצרת "הזרה" של המוכר, דהיינו, הופכת את המוכר בעצם לזר: "סין", "הודו" ו"יפן" שהתלמידים היו משוכנעים שהם יודעים מה הן לפתע רחוקות וזרות. משם, מהנקודה שהתלמידים מבינים שמה שחשבו שהם מכירים אינו מובן מאליו ומכיל זרות בסיסית, מתבצע תהליך שמטרתו להפוך את הזר שוב למוכר, אך הפעם על מורכבותו ועומק ייחודו. לשם כך, בתחילת התכנית, "נושא מס' 1", מתחיל דווקא ממושגים מערביים, המוכרים לתלמידים, דוגמת מדינת הלאום, הופכים מושגים אלה עצמם לשאלות ולבעיות מתוך הפרספקטיבה של אסיה, ואז, על מנת להתחיל את תהליך ההבהרה "הולכים אחורנית" על מנת לסדר את הבמה ההיסטורית והקונספטואלית עליה כל יתר התכנית בנויה, כולל הבנה ראשונית של שאלות של זהות בכל אחת מן התרבויות. על כן, נושא מס' 1, מציג בפני התלמידים את המרחבים השונים—התפיסתיים והפיזיים—בהם סין, הודו ויפן התפתחו לאורך ההיסטוריה. **הנושאים הבאים בתור, מנושא 2 ועד נושא 4, עוברים תרבות אחר תרבות ובוחנים את ההיסטוריה שלה באלף השני לספירה, עד המאה ה-19 לערך.** נושא 5 דן בשלוש התרבויות יחדיו מתוך הפרספקטיבה של המפגש האלים עם המערב והשינויים המהותיים שחלו במרחב באותה עת. והנושא האחרון, מס' 6, דן בהתפתחויות הדרמטיות של המאה העשרים (ועד היום), במסגרתם נוצרו מדינות הלאום הריבוניות במרחבי אסיה, ועמן המאבקים, השאיפות וההצלחות בהן התלמידים נתקלים מדי יום ביומו גם בהקשר של מדינת ישראל (בין אם הם ערים לכך או לא).

בתחילה של כל נושא רוכזו שאלות מנחות למיקוד ותכנון ההוראה .

התכנית נכתבה להיקף של 180 שעות הוראה. בתי ספר שיבחרו ללמד את התכנית בהיקף של 90 שעות, מומלץ ללמד בתכנית את הנושא הראשון המהווה מבוא לכל התכנית : אסיה כמושג, כמרחב, ויחידת זמן לצד זהויות משתנות, (15 שעות) הנושא השני: בחירה של אחת התרבויות, סין יפן והודו (25 שעות). ולסיום שני נושאים של התקופה המודרנית (המאה התשע עשרה-עשרים אחת) הרביעי והחמישי (כל נושא 25 שעות)

רעיונות גדולים

1. תפיסות עולם, זהויות ותרבויות מתפתחות ומשתנות מתוך אינטראקציה בין ציביליזציות שונות
2. היסטוריה של ציביליזציות באסיה חיוניות להבנת ההיסטוריה האנושית כהיסטוריה גלובלית (בניגוד לאירופוצנטריות)
3. הבנת ההיסטוריה של ציביליזציות חיוניות להבנת מקומן בעולם העכשווי
4. הבנת האחר קריטית להבנת העצמי והאדם
5. התפתחויות פוליטיות וגיאו-אסטרטגיות מונעות במקרים רבים מן המתחים שבין הלוקאלי-הלאומי-והגלובלי

מטרות כלליות

- התלמידים יבחנו את המורכבות של תיקוף היסטורי (פריודיזציה) והגדרות המערביות לגבי מזרח אסיה.
- יכירו את תולדות התרבויות העתיקות הדומיננטיות של מזרח אסיה, על המגוון הדתי, הלשוני והתרבותי שלהן וילמדו להביט על ההיסטוריה כעל "יישות חיה".
- יבינו שמהלך גיבוש שלוש התרבויות בעת העתיקה הביא ליצירת מאפיינים דתיים, פוליטיים וחברתיים עם השפעות ארוכות טווח, יבחנו אותן ויסיקו מסקנות.
- יבחנו את האתגרים שעמדו בפני הגורמים שביקשו לשלוט במרחבי אסיה, ואילו פתרונות גובשו לשם כך.
- יתמודדו עם שאלות של מורכבות תרבותית ומוסר בתרבויות העתיקות הדומיננטיות של מזרח אסיה.
- יבינו את הרקע ההיסטורי למציאות של המאה ה-21 באסיה, ואת חשיבות רקע זה להתנהלות מדינות אסיה כיום.
- יבחנו ויעריכו כיצד מתפתחת זהות של עם ויחקרו כיצד עמי אסיה (הודו, סין ויפן) מתמודדים עם המתח שבין שימור זהותם הלוקאלית לבין זהות והשפעה רחבים וחיצוניים יחקרו את התפיסות ההיסטוריוגרפיות השונות המתייחסות לתקופות הנידונות ויעריכו אותן. לבחון הסברים ותופעות ממגוון נקודות מבט אימפריות הודו סין ויפן.
- יפנימו את חשיבות שלטון החוק כמערכת מארגנת למבנים פוליטיים דוגמת ממלכה, אימפריה, מדינה (פעולה על בסיס הסכמה על עליונות שלטון החוק),
- ידונו ויפנימו שערכים מוסריים הם בסיס לשלטון,
- יכבדו את המיעוט ויבינו שזה תנאי להצלחת הרוב.

נושא 1: אסיה כמושג, כמרחב, ויחידת זמן לצד זהויות משתנות

מה הופך את הסיני לסיני, היפני ליפני או ההודי להודי? כדי להתחיל להבין כיצד בני ובנות התרבויות בהן עסקינן תפסו ותופסים את עצמם; כיצד התרבויות עצמן התהוו והתגבשו לכלל "תרבות"; וכיצד המדינות המודרניות שאנו מכירים כיום בכלל יצרו לעצמן זהות חדשה שכזו, חייבים להתחיל מבחינה ביקורתית של הנחות מוצא כלליות ביחס לציוויליזציות האסייתיות הללו.

למעשה, עצם השימוש במונח "אסיה" אינו מובן מאליו. החלוקה (המערבית) ליבשות שונות ומובחנות; הגבולות (המודרניים) שבין מדינות לאום שונות; ההנחה האפשרית כי במדינות שונות חיים עמים או לאומים מוגדרים ותחומים גיאוגרפית, לשונית, או זהותית; כמו גם החלוקה לתקופות היסטוריות – כל אלה דורשים עיון. בנושא זה תוצג הבעייתיות הטמונה בשימוש במונחים המערביים/מודרניים כדי להבין את "אסיה" ויוצג הרקע הבסיסי להבנת אסיה באמצעות בחינה של סדרה של מרחבים שונים: המרחב המושגי, הגיאוגרפי, הלשוני, הטמפורלי (תיקוף ותפיסת זמן), האתני, והתרבותי. בדיון במרחבים השונים, נבחן את סוגי הקשר הקונקרטי וזהותי ולעתים המומצא המצביעים על "המשכיות" מדומה או אמיתית. יבחנו הממצאים הארכיאולוגיים המרכזיים של שלוש התרבויות, במעבר מהפרה-היסטוריה להיסטוריה לצד המעבר למקורות היסטוריים עד תום האלף הראשון לספירה, לערך, התגבשו באסיה תפיסות עולם, מערכות פוליטיות וניהוליות, מבנים חברתיים, דתות ופרקטיקות, ועוד, להן חשיבות רבה עד ימינו. בנושא יוצגו שורשיהן של שלוש הציוויליזציות ואת הרקע ההיסטורי של המעבר מהתקופה הפרה-היסטורית, אל התקופה לה יש בידינו תיעוד כתוב. נדון בזרמי המחשבה המרכזיים ברחבי אסיה ובמאפייני ההגות והדתות אשר התפתחו בהודו, סין ויפן דרך המרחב התרבותי, וכן נראה כיצד רעיונות נדדו מאזור לאזור והפרו באופן הדדי את מרחבי אסיה. מהפן הפוליטי-מדיני, נבחן בראייה רב תחומית כיצד המרחבים הגיאוגרפיים השונים התפתחו לכדי ישויות פוליטיות, בעלות זהות וריבונות מובחנת, ונשים דגש על עליית האימפריות השונות באסיה. בהקשר זה ננסה להבין את האתגרים השונים שעמדו בפני אימפריות אלה, את הפתרונות האפשריים שגיבשו, ואת האופנים בהם ביססו את הלגיטימציה השלטונית כמו גם את תפיסת השליט עצמו.

מטרות:

- התלמידים ייחשפו לדתות השונות של המרחב, לתפישות פילוסופיות מרכזיות (הגויות) העיקריות, ולאתגרים השונים עימם התמודדו עמי אסיה השונים באלף השני.
- יבינו כיצד עמים שונים משתמשים בעברם כדי להבין או להצדיק את ההווה, וכיצד ככל שמדינות לאום עלו לקדמת הבמה הן גם שינו את תפיסת העבר בהתאם למה שהתאים להווה. יבינו את הבעייתיות של עצם המושג "אסיה" (המגיע מן המערב), כלומר, שמושג זה אינו פנימי לתרבויות בהן נעסוק והינו כוללני ולעתים מטעה.
- יבינו את הקשר שבין הגיאוגרפיה של אסיה ככלל ומדינות אסיה הספציפיות לבין התפתחות מדינות הלאום מחד והתפתחויות של ההיסטוריה החברתית-כלכלית ובין ההיסטוריה תרבותית-דתית של עמי האזור מאידך.

הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

- יבינו שהפריודיזציה של כל ישות במרחב היא תלויה זמן והקשר, על כן קיים מתח בין שיטות פריודיזציה מקומיות לבין שיטות שהגיעו מהמערב. יבחנו את תפיסות הזהות השונות של עמי אסיה בתקופה הטרומ-מודרנית, את ההתהוות של תפיסות הלאום הראשוניות באסיה עם עליית התקופה המודרנית וההיחשפות לתפיסות מערביות של "מדינות לאום", "גזעים", "אתניות".
- יחשפו למרחב העצום של אסיה, (מגוון רב של עמים, שפות (מדוברות) ושיטות כתב, וישויות פוליטיות וזהויות משתנות לאורך ההיסטוריה) כדי להבין את התהליכים ההיסטוריים והעכשוויים שהתרחשו באסיה ואת המורכבות של התפתחות שיטות שלטון, דת, תקשורת ותרבות במרחב זה.
-
- יבינו את הזיקה שבין המרחב התרבותי העצום והמגוון לבין התהליכים ההיסטוריים והעכשוויים שהתרחשו באסיה ואת האתגרים המורכבים.
-
-

נושא 1: אסיה כמושג, כמרחב, ויחידת זמן לצד זהויות משתנות (20 שעות)

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידיקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
המרחב המושגי	הבעייתיות הכרוכה בשימוש במושג "אסיה"	נקודות מבט שונות למושג אסיה -אסיה כמונח מערבי.	פאן-אסיאניזם	חשיבה ביקורתית:	

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא ייצוג במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>הערכת מידע , הטלת פסק קריאה ביקורתית של מאמר מחקרי על הבעייתיות של המושג "אסיה"</p> <p>אוריינות מידע:איתור ושימוש במידע חקירה של שמות המדינות בשפת המקור כביטוי לאתוסים וערכים מכוננים בכל תרבות (בהארט, ג'ונג-גואו, ניהון)</p>		<p>תפיסות זהות שונות באסיה טרם התקופה המודרנית. התגובה האסייתית למונח אסיה ולשמות המדינות: סין, יפן, הודו</p>	<p>הבעייתיות הכרוכה בשימוש במושגים סין יפן הודו</p>	

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
				חשיבה ביקורתית: טיעון, ניתוח בעיה מנקודות מבט שונות טענה: מגוון אתני מגוון זהויות גורמים לכבד את האחר והשונה	
המרחב הגיאוגרפי	קשרי הגומלין שבין הגיאוגרפיה לבין המרחב האנושי באסיה	המאפיינים הגיאוגרפיים של המרחב האסייתי -טופוגרפיה (רכסי הרים, רמה, ערבות ונהרות), אקלים (מונסונים), גבולות טבעיים (חלוקה לצפון דרום), אוכלוסיה והגירה, ושינויים לאורך ההיסטוריה ¹	הרמה הטיבטית נסיגת הפילים	אוריינות שפתית ביקורתית: חילוץ מידע מטקסט חזותי ניתוח מפה והסקת מסקנות (מפות שונות: היסטוריות, פיזיות וגיאוגרפיות של יפן, הודו וסין)	סרטון על גיאוגרפיה ומשאבי טבע באסיה

¹ ציוויליזציה של מזרח אסיה וראשית יפן - שילוני, יפן המסורתית, פרק 2-ראשיתה של יפן (רקע היסטורי" ציוויליזציה של מזרח אסיה), עמ' 22-13. סין - פינס ושלח, "כל אשר תחת השמיים", פרק 1, עמ' 9.

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>הקשר בין תנאים גג להתפתחות מגוון שפות וההשלכות על אופיין של התרבויות:</p> <p>אוריינות שפתית: הבנה והערכה של טקסט כתוב</p> <p>קריאת קטע מתוך מאמר על דטרמיניזם גיאוגרפי</p> <p>או מאמר של תרבויות הידראוליות, או/ו קטע מתוך מאמר על אופן ייצור אסיאתי, ודספוזיזם אסיאתי²</p>				

² מאמרים: דטרמיניזם ג"ג, קשר בין מערכות הידראוליות להיסטוריה, דספוזיזם אסיאתי, אופן הייצור האסייתי

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה ערכים/ והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
				הגל / זובר גבולות סין המודרנית כנגזרת של גבולות שושלת צ'ינג ³	
המרחב הלשוני	ריבוי השפות באזורי אסיה משקף תפיסות זהות מורכבות ומרובות קשר בין ריבוד שפתי לריבוד חברתי שאלת התקשורת במרחב רב-לשוני ⁴	ריבוי השפות ושיטות הכתב של אסיה: שפות עתיקות מול מודרניות; שפות מקומיות – ורנקולריות מול שפות "גבוהות" או "קוסמופוליטיות"; הפער בין שפה כתובה לבין שפה מדוברת (רלבנטי גם לשפה "גבוהה"); סינית קלאסית מול "מנדרינית"/"קנטונזית (לדוגמא),	שפות טונאליות תעתיקים כתב פונטי ופיקטוגרפי תרבות טקסטואלית ואוראלית "מסורות גדולות" מול "מסורות קטנות"	אוריינות שפתית: השוואה בין סוגי הכתב השונים חשיבה ביקורתית טיעון תרבויות שונות פיתחו צורות כתב שונות, ובחרו בתרבות טקסטואלית או לחלופין אורלית?	השוואה ויישום: כיצד קוראים תעתיקים שונים, כיצד צריך לבטא/להגות מילים/מונחים

³ כל אשר תחת השמיים, כרך א, פרק 11, ועמ' 379.

⁴ הודו, שולמן; יפן, שילוני; סין, "כל אשר תחת השמיים", כרך א, פרק ב

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		שפות הודיות: סנסקריט מול הינדי, טלגו וטמילית (לדוגמא), יפנית קלאסית מול יפנית מודרנית ⁵			
המרחב הטמפורלי (זמן)	הפער בין מערב למזרח בנושא - הפריודיזציה - הבעייתיות הטמונה בהחלת שיטת תיקוף מערבית על תרבויות אסיה.	תפיסת הזמן המחזורית/ ספיראלית בתק' הטרומ-מודרנית הפריודיזציה של אסיה טרם המודרנה: סין: מחזור השושלות ולוח השנה הסיני הודו: העידנים הקוסמולוגיים יפן: שושלת הקיסרים השינוי וההשלכות שהתרחשו בשיטת הפריודיזציה בעקבות	חשיבה ביקורתית קבלת החלטות, ניתוח צירי זמן ולוחות שנים חשיבה ביקורתית ניתוח מנקודות מבט שונות דין היסטוריוגרפי נקודת מבט של היסטוריון לעומת נקודת מבט של בני התקופה בשאלת הפריודיזציה, של		

⁵ סין - פינס ושלח, שם, פרק 2: שפה מדוברת וכתובה, עמ' 39-51. יפן - שילוני, יפן המסורתית, פרק 3 ראשית הלימוד מסין, עמ' 30-36.

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא נושא ייצוג במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
	<p>ציוויליזציות של המזרח הרחוק המשכיות ושינוי: חשיבה ביקורתית, טיעון טענה: הבעיות העולות בעקבות התאמת הפיריודיזציה האסיאתית למערבית</p>		<p>המפגש עם המערב בתק' המודרנית</p>		
<p>על ג'ינגיס חאן: מונגול</p>	<p>אוריינות מידע: איתור של מידע ואירגונו אוריינות גלובלית ניתוח טקסטים - סיפורי ייסוד של העמים השונים (יפן)</p>		<p>העמים השונים החיים באסיה וריבוי הקבוצות האתניות השונות: סין: בני חאן, ועמי ערביות; הודו: ארים/אריאנים/תושבים קדומים אחרים;</p>	<p>הקשר בין המגוון האתני למגוון הזהויות באסיה</p>	<p>המרחב האתני</p>

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	הקשר בין מגוון הזהויות האתניות והדתיות לאתגר יצירת מדינות הלאום	יפן: איינו, איזו, אנשי ג'ומון ו-יאיואי מי נחשב ל"זר"? המגוון הדתי במרחב והבניית מדינות הלאום ותפיסות הלאומיות (מאימפריות/קיסריות/ממלכות למדינות מודרניות). דוגמאות לזהויות דתיות מרכזיות: בודהיזם, הינדואיזם, שינטו, קונפוציאניזם, איסלם ושאלת התשתית שלהן (אל מול המצאה מאוחרת של תשתית כזו) לזהות לאומית		והשוואה ביניהם (בשלב ראשוני) אוריינות גלובלית חשיבה גילוי סקרנות, פתיחות ואמפתיה כלפי אנשים ותרבויות אחרות חילוץ ערכים בסיפורי יסוד של העמים השונים	
מרחב תרבותי	מיתולוגיה וארכיאולוגיה – בין תשתית תרבותית עתיקה לבין אמצעים	מיתולוגיה באסיה: סיפורי בריאה ויצירה של אדם, אלים,	הקיסר הצהוב(סין) אמא הודו(הודו)	חשיבה ביקורתית, השוואה	סיור וירטואלי בתערוכות במוזיאונים בעולם

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	ביצירת זהות לאומית מודרנית הרעיונות המרכזיים התרבותיים בכל ציוויליזציה: בין האישי, החברתי והפוליטי. מהם מקורות הסמכות והלגיטימציה של השלטון?	וקוסמוס ותפיסות עולם מתחרות. ⁶ ארכיאולוגיה באסיה - סין והודו (כמקרי בוחן) סין - הניסיון לקשר בין ממצאים ארכיאולוגיים להיסטוריה של "5000 שנה" במהלך יצירת מדינת הלאום המודרנית. הודו: תרבות עמק האינדוס ממצאים ארכיאולוגיים (דוגמת שיווה/פרוטו-שיווה) עד ליצירת זהות "הינדואית" כוללת, על-זמנית. רעיונות תרבותיים מרכזיים:	שושלת הקיסרים היפנית	הבנת המושג לאום והפער בין ההמשגה של המושג לאום מודרני לבין המציאות ההיסטורית אוריינות גלובלית זיהוי, ערכים והשקפות עולם של תרבויות שונות לגלות סקרנות, פתיחות ואמפתיה כלפי אנשים ותרבויות אחרות השוואה בין סיפורים מיתולוגיים של שלוש הארצות וניתוח	ובישראל (מוזיאון ישראל, או מוזיאון תרבות יפן בחיפה) צפייה ביקורתית בסרט: פטר ברוק המהארהבטה

⁶ סין - פינס ושלח, "כל אשר מתחת לשמיים", כרך א, פרק 4: ממיתולוגיה להיסטוריה - סוגיית שושלת סיא, 72-85 יפן- שילוני, שם, פרק 2: דת השינטו וסיפורי המיתולוגיה, עמ' 29-23. הודו. ברונר ושולמן "עין להודו"

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא נושא ייצוג במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
<p>קריאת אימרות קונפוציאניות והגות/שירה סינית עתיקה (כגון לאו צה)</p>	<p>תמונות של אתרים ארכיאולוגיים מרכזיים</p> <p>חשיבה ביקורתית, טיעון, דיון ערכי: טענה: מערכת שלטונית חזקה, טובה ויציבה נשענת על שני</p>	<p>מנדט השמיים קונפוציאניזם</p>	<p>סין: -עליית המוסר, ורעיון מנדט השמיים, -תפיסת סדר הדוגלת בריטואל ככלל, ובפולחן אבות בפרט, -אתוס האחדות ככלי פוליטי. קונפוציאניזם כאידיאולוגיה הקיסרית המובילה. הודו: חשיבות הריטואל ומערכת המעמדות ההיררכית; עליית המוסר; חוקיות בטבע ובעולם האדם ויכולתו של האדם להשתחרר מכבלי העולם; (מושגי סמסרה, קרמה ומוקשה) - הינדואיזם ובודהיזם כתפיסות עולם מובילות</p>	<p>יפן</p>	

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 מזכירות פדגוגית
 אגף חברה ורוח
 הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	בין השראה מתרבויות הודו-סין ליצירה עצמית	והחיבור בין לבין דמות השליט וסמכותו הפוליטית. ⁷ יפן: יבוא הרעיונות הקונפוציאנים והבודהיסטים מהאלף הראשון וההתאמות שעברו ביפן; החיבור למיתוסים מקומיים ולדמות הקיסר והשושלת הקיסרית.	סמסרה, קרמה ומוקשה	יסודות, מוסר ושלטון חוק {(מהו שלטון טוב? – מוסר כבסיס לשלטון ולמעמדו של השליט; האם שלטון החוק לבדו מייצר שלטון יציב וטוב? (לגליזם מול קונפוציאניזם, למשל).	
	האתגרים שהמרחב האסייתי על כל מרכיביו מציב בדרך להתהוות	-לוקאלי (למשל שפות ורנקולריות; או דת מקומית המחוברת למקדש ספציפי) מול קוסמופוליטי (לינגואה		חשיבה ביקורתית ניתוח והערכה :	

7

סין - פינס ושלח, כרך א', פרק 9 : מאה האסכולות, עמ' 200-278, כרך ב', פרק 10: דאואיזם, עמ' 246-266, פרק 19-20: יסודות הבודהיזם, בודהים בסין, עמ' 510-529. הודו - בידרמן, שלמה, ראשית הבודהיזם. יפן - שילוני, שם, פרק 4 - קבלת הבודהיזם, עמ' 37-43, פרק 5- התורה הקונפוציאנית ומוסד הקיסר, עמ' 44-47.

נושא נושא ייצוג במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה /ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
<p>סרטון על גיאופוליטיקה ייחודית של אסיה</p>	<p>אתגרים מרכזיים של סין יפן והודו בכניסתן לאלף השני לספירה</p> <p>חשיבה ביקורתית טענה: חברה חזקה מתחשבת גם בעמדות ובערכי המיעוט</p>		<p>פרנקה למיניה דוגמת סנסקריט או סינית קלאסית; או דתות חובקות אסיה, דוגמת בודהיזם); -תקשורת בין איזורית;</p> <p>היבט פוליטי -מוטת השליטה של השליטים ודרכי ניהול יעילות של המדינות; -לגיטימציה שלטונית; - פלישות, מלחמות וכוח צבאי;</p> <p>היבט כלכלי- חברתי - חקלאות, עיור, והאכלת הנתינים; - מערכת היחסים בין רוב למיעוט</p>	<p>זהות משותפת ובהמשך מדינת לאום</p>	

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא 2: סין: עלייתה והתגבשותה של האימפריה הגדולה בעולם (עד 1800) (25 שעות)

מה הפך את סין לאימפריה הגדולה והעשירה בעולם בסוף המאה ה-18? ומדוע נדמה כי דווקא המעצמה האדירה הזו, על ההמצאות המדעיות והטכנולוגיות המתקדמות שבה, כביכול נעצרה סביב שנת 1800?

האלף השני לספירה, תקופה המכונה לעתים "סין הקיסרית המאוחרת", סימן עבור סין, מחד, פריחה חסרת תקדים (ברמה הגלובלית) מבחינה תרבותית, שלטונית, וכלכלית, ומאידך, לקראת תום תקופה זו (סביב שנת 1800), החלו בסין להתגלע בעיות מערכתיות קשות, שהביאו את הקיסרות לסף קריסה. תקופה זו, שהחלה עם השגשוג העצום של שושלות סונג (הצפונית והדרומית), סימנה גם את עליית החשיבות הכללית של דרום סין אל מול הצפון; מהפיכות בידע, בדרכי הפצתו, ובקשריו עם השלטון; וכן את ההתגבשות המובהקת של דרכי השלטון בסין, האליטות השונות, והתרחבות הטריטוריה של האימפריה. אחד הנושאים החשובים להבנה לגבי תקופה זו הוא שברוב האלף השני לספירה, רובה של הטריטוריה הסינית לא נשלטה על ידי שושלות "סיניות" כי אם על ידי גורמים זרים - במיוחד "עמי הערבות" שהגיעו מצפון. במקביל, מאז המאה ה-16 בעיקר, החל המפגש המשמעותי של סין עם "המערב", הן באמצעות מסחר שהלך וגדל והן באמצעות מפגשים תרבותיים, בהם עברו ידע דתי, תרבותי, ומדעי, בעיקר אל מול מיסיונרים נוצרים ישועים שהגיעו לסין מאירופה. בנושא זה נבחן את הסיבות שהביאו לאותה צמיחה כלכלית אדירה בסין בתחילת האלף; את המהפיכה החקלאית שאיפשרה אותו לצד הגורמים הפוליטיים/ממסדיים שהניעו אותה; את מהפיכות הדפוס באלף השני; את האופנים שבהם המוסד הקיסרי השכיל לשתף פעולה וליצור זיקה עמוקה בין החברה-האליטות-והקיסרות; את יחסי סין והעולם שסביבה באותה עת; ואת השאלה הבעייתית: מדוע בסין לא התרחשה המהפיכה המדעית והמהפיכה התעשייתית, שהביאו את המערב לעליונות על סין במאה ה-19, בעוד שלאורך רוב ההיסטוריה סין דווקא הייתה זו שידה הייתה על העליונה?

מטרות:

- יכירו את המבנים השלטוניים והאדמיניסטרטיביים שנוצרו בסין במהלך אלף השני, תוך התגבשותם של דפוסי השלטון והיחסים שבין השלטון לאליטות בתקופה זו.
- יבינו את מערכות היחסים שבין האימפריות הסיניות לבין העמים שלצידן, ויחשפו לעובדה כי ברוב האלף השני שלטו ברוב המרחב הסיני קבוצות אתניות זרות שפלטו ל"סין".

- יבינו את התפתחות המדע והטכנולוגיה בסין בתקופה זו, ההמצאות הגדולות (שחילחלו לאחר מכן למערב), והשינויים הדרסטיים בחקלאות, כולל המגמות הדמוגרפיות הנובעות מכך. ידונו במערכת היחסים המורכבת בין סין לבין המערב, את תפיסת העליונות של סין (גם המערב תפס את סין כעליונה בשלב זה), את חדירת "סין" לאירופה דרך המונגולים.
- יבחנו את האופנים בהם אירופה למדה על סין ותפסה את סין, ממרקו פולו במאה ה-13 ועד המיסיונרים הנוצרים לקראת סוף התקופה.
- ייחשפו לתהליכים שהביאו את סין לשיא גדולתה הטריטוריאלית והכלכלית סביב שנת 1800, ואת ניצני הבעיות הקשות שיעיבו עליה במאה ה-19. יטפחו חשיבה ביקורתית בנוגע לתהליכים היסטוריים וטכנולוגיים שהתרחשו באופנים שונים בסין ובמערב, ויגבשו פרספקטיבה לגבי עליית המערב המאוחרת באופן יחסי אל מול עוצמתה של סין לאורך רוב האלף השני לספירה
- ידונו בתפיסות הערכיות השונות שבין סין לאירופה

נושא 2: עלייתה והתגבשותה של האימפריה הגדולה בעולם (עד 1800)

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
<p>סין הקיסרית המאוחרת</p>	<p>הקשר שבין גודל אוכלוסייה לבין האתגרים השלטוניים</p>	<p>התהוות המערכת הבריורקרטית וחשיבותה⁸ - "שיטת הבחינות" והחיבור קיסר-אליטות-חברה; "שיטת המנחות" המערכת הדיפלומטית הסדר העולמי הסינו-צנטרי, (כולל מסעות ג'נג חה) -שינויים דמוגרפיים וחקלאיים -מעבר מרכז הכובד של האוכלוסייה בסין דרומה בשושלת סונג;</p>	<p>פאקס מונגוליקה שיטת הבחינות שיטת המנחות ניאו-קונפוציאניזם ג'נג-חה מונגולים ג'ינגיס חאן מנצ'ואים אורז ותירס</p>	<p>אוריינות יצירתית: מיזוג בין פרטי מידע ממקורות שונים ליצירת ידע חדש בניית ציר זמן רחבי, ניתוח ציר זמן והסקת מסקנות עיון במפות התפשטות המונגולים והשפעותיה. הקשר למגיפה השחורה אוריינות שפתית: מיזוג מידע ממקורות טקסטואלים שונים והשוואה ביניהם קריאת מאמר והשוואה על אודות המבנה</p>	<p>קריאת מקור ראשוני - מסעותיו של מרקו פולו⁹ וכתבי אבן בטוטה¹⁰ צפייה ביקורתית ודיון על ג'ינגיס חאן: מונגול</p>

⁸ אהרון שי

⁹ מרקו פולו - ויקיפדיה

¹⁰ אבן בטוטה - ויקיפדיה

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>הביורוקרטי של הקיסרות והשוואה בין שיטות מינהל שונות באסיה</p>		<p>-המהפיכה החקלאית בשושלת סונג והתרחבות האוכלוסייה; -שילוש גודלה של האוכלוסייה מתחילת שושלת צ'ינג אל המאה ה-19. -האתגרים כתוצאה מגידול האוכלוסייה: ניהול ואדמיניסטרציה (מסים ושחיתות); מחסור במזון; מחסור בשטח (פר-בית אב); התפשטות טריטוריאלית שלא מניבה פירות.</p>		

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	סין בין שלטון זר לשושלות מקומיות	<p>היחסים שבין סין לבין עמי הערבות שמצפון – הכיבוש המונגולי במאה ה-13 וכישלון שושלת יואן המונגולית</p> <p>שושלת מינג – השושלת ה"סינית" האחרונה ונפילתה לידי המנצ'ואים במאה ה-17</p> <p>הסיבות להצלחת השלטון המנצ'ואי עד 1800</p>	<p>חשיבה ביקורתית: ניתוח בעייה ממגוון נקודות מבטהבעת עמדה מנומקת</p> <p>אל מול נקודות המבט השונות</p> <p>"האימפריה המונגולית כנקודת מפנה בהיסטוריה עולמית"</p> <p>הרצאה מוקלטת של פרופ' מיכל בירן</p>	<p>צפייה בסרטון : השבטים המונגוליים – סרטון של כאן 11 "רואים עולם" - על תחרות ציד עיטים ונערה שרוצה להתחרות (מעין מולאן מודרנית)</p>	

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	והתפתחויות מדעיות טכנולוגיות ושאלת הקיפאון המדעי של סין	שינויים מדעיים וטכנולוגיים: מהפכות הדפוס (סונג+מינג); אבק השריפה; המצפן והסחר הימי;		חשיבה ביקורתית הצדקה של טענה באמצעות השוואה של מידע מסוגים שונים האזנה לפודקסט ודיון: שאלת נידהאם ("מדוע המהפכה המדעית לא התרחשה בסין?") ¹¹ השוואה הנושא: המהפכה המדעית באירופה מול המדע והטכנולוגיה בסין	ג'ונתן ישראל, מאמר שעוסק בשינוי ההסתכלות על סין בין 1700-1800 ¹²

¹¹ פנדקאסט מעולה באנגלית על "שאלת נידהאם":

¹² Israel, Jonathan I., "Admiration of China and Classical Chinese Thought in the Radical Enlightenment (1685-1740)", Taiwan Journal of East Asian Studies 4.1 (2007), pp. 1-25

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	טענה : תפיסות ערכיות שונות השפיעו על התפתחויות המדעיות של סין ואירופה				

נושא 3: יפן: בין קיסרים לסמוראים באלף השני (עד 1800 לערך (25 שעות)

מדוע סגרה את עצמה יפן לעולם, באופן יחסי, במאה ה-17? כיצד, למרות סגירות זו, חוותה יפן אולי את התקופה המפוארת ביותר מבחינה כלכלית

ותרבותית דווקא במאה ה-18 והסמוראים הפכו מלוחמים לגובי מיסים? ומדוע הזהות הלאומית היפנית החלה להיבנות באותה תקופה?

במהלך האלף השני לספירה, עד המאה ה-19, התגבשה זהות יפנית מובחנת יותר ויותר. תהליך זה התרחש לצד שינויים רבים במבנים הארגוניים, החברתיים והתרבותיים ביפן. בנושא זה נבחן את האופנים בהם איי יפן נעו בין קטבים של ריכוזיות שלטונית וביזור שלטוני; באופנים בהם השלטון המרכזי איבד מסמכותו תוך כך שאזורים לוקאליים הפכו לבעלי כוח רב יחסית, ונשים לב ליחסי הכוחות שבין השלטון המרכזי המשתנה לבין מרכזי הכוח הלוקאליים.

בנוסף, ננסה להבין כיצד זיהה את עצמו השלטון המרכזי וכיצד השתנו מוקדי הכוח – הקיסרים היפנים שנעו בין סמכות ביצועית מרכזית לבין סימבול גרידא בעוד הסמוראים עלו והפכו לגורם דומיננטי ומרכזי בחברה, בתרבות ובפוליטיקה. לצד הבחינה של התהליכים הפנימיים שחלו ביפן לאורך האלף השני, המלחמות הפנימיות ומאבקי הכוח, נבחן גם את קשריה של יפן עם העולם שמחוצה לה. נראה כיצד הייתה יפן בקשר מסחרי ותרבותי עם מדינות סמוכות לה (קוריאה וסין בעיקר) לאורך כל התקופה המדוברת וכן כיצד למדה להכיר את "המערב", תחילה דרך מיסיונרים ישועים (קתוליים) ולאחר מכן בתיווך עיקרי של ההולנדים (הפרוטסטנטיים).

מטרות:

- יכירו את האופנים בהם התפתחה יפן במהלך האלף השני והתגבשה לכדי ישות תרבותית-מדינית מובחנת.

יבינו את המתחים שבין השלטון המרכזי לבין מוקדי כוח לוקאליים.

יבחנו את הערכים המתנגשים שבין השלטון המרכזי לבין מוקדי הכוח לוקאליים.

יבחנו את מעמד הקיסר ביפן, על משמעויותיו הדתיות, תרבותיות ופוליטיות והערכים הבאים לידי ביטוי בתחומים אלה

- יבינו את הגורמים לעליית מעמד הסמוראים לצד היחלשותו לקראת סוף המאה ה-18. יבינו את התפיסות והפרקטיקות התרבותיות והדתיות שהתפתחו ביפן באלף השני ואת השפעתן על תפיסת הזהות היפנית ועל הפוליטיקה היפנית בעת ההיא. יפנימו כי תהליך ההבניה ההיסטורית של זהויות ביפן (תרבותיות/דתיות/פוליטיות) כולל השפעות חיצוניות רבות ודחייה וקבלה של ערכים

הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

- יבינו את מערכת היחסים המורכבת שבין יפן לעולם הסובב אותה ואת השינויים במערכת יחסים זו לאורך האלף השני.

יבחנו תפיסות עולם, תרבויות ודתות מתפתחות מתוך אינטראקציה בין-תרבותית/בין-אזורית ולא דווקא באופן פנימי ומובחן לתרבות אחת.

- יבינו שלמרות היותה של יפן אוסף איים, לכאורה מבודדים, גם שם, כמו בתרבויות רבות אחרות, התרבות אימצה וקיבלה לחיקה ערכים ורעיונות חיצוניים והתאימה אותם להקשר הרלבנטי אליה.

נושא 3: יפן: בין קיסרים לסמוראים באלף השני (עד 1800 לערך) (25 שעות)

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
יפן: בין מעמד קיסרים לסמוראים באלף השני (עד 1800 לערך) ¹³	בין אחדות לפיצול פוליטי וריבוני באלף השני	מבט פוליטי, צבאי ודיפלומטי (מאה 10 עד תחילת המאה ה-19) התקופות העיקריות, החצרות העיקריות ששלטו במרחב היפני, שלבים של אחדות ופיצול במרחב זה.	חצרות היאן, קמקורה, המדינות הלוחמת ואדו/טוקוגאווה (איחוד של יפן):		

¹³ שילוני, יפן המסורתית, פרקים 18-20. שילוני, יפן המודרנית, פרק 1

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
<p>ניתוח מקור חזותי – מדים של סמוראי</p> <p>צפייה ביקורתית ודיון טוקוגאווה = סמוראי</p> <p>הדמדומים מייג'י = הסמוראי האחרון</p> <p>ספרות יפה</p> <p>שוגון של קלאוול</p>	<p>חשיבה ביקורתית</p> <p>חשיבה יצירתית: הצדקה של טענה</p> <p>באמצעות השוואה של מידע מסוגים שונים</p> <p>דיון ערכי</p> <p>טענה: נאמנות – הסמוראי</p> <p>נמצא במתח בין סוגי נאמנויות שונים:</p> <p>למדינה/לקיסר/לאדון המקומי/לערכי</p> <p>טענה: זהותה של תרבות של קבוצה מתהווה עי אימוץ או דחייה של ערכים ורעיונות חיצוניים ומתאימה אותם להקשר הרלבנטי אליה.</p>	<p>מעמד הסמוראים</p> <p>פלישות הידיושי</p> <p>שוגון</p> <p>תקופת טוקוגאווה</p>	<p>עליית מעמד הסמוראים</p> <p>המתח שבין מוסדות השוגון והקיסר;</p> <p>בירוקרטיה ביפן</p> <p>אופן ניהול המדינה,</p> <p>השינויים במעמד הסמוראים, לצד השפעות סיניות;</p> <p>התפתחויות דתיות והגותיות (במיוחד זן בודהיזם ומיתולוגיות/סיפורים מכוננים);</p>	<p>בין שלטון ריכוזי לבין שלטון מקומי ("פיאודלי") ושיטת השליטה</p> <p>מהי זהות השלטון המרכזי (קיסר/שוגון) ומהם מקורות הסמכות שלו</p> <p>אימוץ, התאמה והטמעה של אלמנטים מתרבויות חיצוניות ל'פן'</p>	

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>מקוריות , השפעה ודחייה בגיבוש תרבות השוואה בין התפיסות המקוריות(עצמיות) לבין השפעות של שלוש התרבויות האחת על השנייה (יפן מול סין והודו)</p> <p>השוואה בין הגישות השונות של התרבויות הנ"ל למערכת היחסים שלהן עם העולם החיצוני, התאמה, אימוץ ודחייה של רעיונות וסיבותיהן</p>		<p>קשרי יפן והעולם -מסחר עם סין, קוריאנה, ואירופה; ניסיונות הכיבוש של קוריאנה (הידיושי); כניסת ויציאת הישועים; היחסים עם הולנד + "לימודים הולנדיים"¹⁴;</p>	<p>הקשרים הבינלאומיים של יפן - בין חיבור להסתגרות</p>	
<p>ניתוח מפות, הדפסי עץ, ציורים</p>			<p>פריחת האסתטיקה, הספרות והשירה;</p>	<p>הפריחה של תקופת אדו וזרעי</p>	

¹⁴ שילוני, יפן המסורתית, פרק 18 ו16.

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידיקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	<p>הפורענות לקראת סופה, בתחילת המאה ה-19.</p>	<p>שינויים חברתיים, כלכליים ותרבותיים¹⁵ שינויים במעמד הסמוראים והסוחרים, עליית התרבות המקומית (האן) והעירונית ומוקדי כוח מתחרים לקיסר, ירידה בכוחם הצבאי של הסמוראים, עליית מתחים בין בודהיסטים וקונפוציאנים, עליית "לימודי הלאום"; תחילת המתח מול המערב.</p>	<p>אורינות שפתית חילוץ מידע וזיהוי של השקפות עולם שנמצאות במתח ביניהן דיון: מתחים בין ערכים דתיים של בודהיסטים וקונפוציאנים</p>	<p>16 ניתוח מקורות – שירים ודברי הגות חיבור הייקו</p>	

¹⁵ שילוני, יפן המסורתית, פרקים 21-23.

¹⁶ מאצואו, באשו. הדרך הצרה לאוקו. חרגול ועם עובד, 2006, תרגום מיפנית: יעקב רוז. בתוך השלג הדק: שירת הזן של דוגן וריוקאן. קשב לשירה, 2011. תרגום מיפנית: איתן בולוקן, „אחרית דבר: יעקב רוז, יעקב, זן בודהיזם -פילוסופיה ואסתטיקה. משרד הביטחון -ההוצאה לאור; מורסקי שיקיבו. 1971. מעשה גנז'י (תרגום מאנגלית דן זקס). תל אביב: שוקן; רוז יעקב. 2000. המיתולוגיה היפנית. תל אביב: מפה

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

נושא 4: הודו: בין הלוקאלי לאימפריאלי, עד אמצע המאה ה-18. (25 שעות)

האם המגוון התרבותי העצום בתת היבשת ההודית מאפשר בכלל לדבר על "הודו" עד המאה ה-18? באילו אופנים זהותה של הודו היא תולדה של כיבוש מוסלמי ולאחר מכן כיבוש בריטי? ומה מאפשר לשלטון אימפריאלי להחזיק מעמד ולהתרחב באיזור כה רב-גוני (ומה גורם לקריסתו)?

במהלך האלף השני לספירה, תת היבשת ההודית חוותה חדירות מגוונות של כוחות ותרבויות שהגיעו מחוצה לה. בתחילת האלף החלו גורמים מוסלמיים שונים להיכנס לתת היבשת מצפון מזרח ובהדרגה החלו להתבסס בצפונה של הודו ולהגיע גם לאזורים המרכזיים והדרומיים שלה. הכוחות המוסלמיים הקימו סולטנויות ואימפריות משמעותיות אשר מחד הביאו לתת היבשת תפיסות ורעיונות מבחוץ, ומאידך השתנו אף הם כתוצאה מהמפגש עם התפיסות והרעיונות המקומיים. אינטראקציה זו הביאה ליצירה ייחודית ומרתקת בהודו, הן מבחינה פוליטית והן מבחינה תרבותית.

במקביל, בדרום הודו בעיקר פרחו תרבויות וממלכות לא-מוסלמיות, ולאורך האלף השני מארג היחסים המורכב בין הגורמים המוסלמיים והלא-מוסלמיים עיצב במידה רבה את הודו בטרם הכניסה הקולוניאלית. מאז המאה ה-17, בהדרגה, החלה בהודו התקופה הקולוניאלית, מצד מעצמות אירופאיות דוגמת צרפת ובריטניה. בתקופה זו, שבנושא זה נבחן את ראשיתה, התעצבו מערכות היחסים שבין הגורמים הקולוניאליים לבין מגוון הגורמים המקומיים בתת היבשת. בנושא זה נלמד כיצד התאפשרה חדירת האיסלם וכן הקולוניאליזם לתת היבשת; כיצד נעלם הבוהיזם מהודו, ערש לידתו; נבחן כיצד תרבויות שונות היו באינטראקציה ופרחו ביחד במרחב משותף; ונראה את האופנים בהם האימפריות הגדולות של תת היבשת הצליחו לבסס את שלטונן כמו גם את הגורמים השונים לנפילתן מאוחר יותר.

- **מטרות:** יבחנו את המורכבות של הזהויות הרבות ו"השחקנים ההיסטוריים" בתת היבשת ההודית באלף השני.
- יעריכו את גורמי המשיכה והדחיפה שאפשרו לגורמים זרים להיכנס לתת היבשת, ואף להקים בה אימפריות משמעותיות לאורך זמן.
- יבינו כיצד אינטראקציה בין תרבותית ובין דתית התרחשה בתת היבשת ואת האופנים בהם התקיימה השפעה הדדית בין גורמים עוינים לכאורה.
- יבינו כיצד דתות משתנות לאורך זמן ולומדות להכיל לא פעם גורמים שנתפסים כחיצוניים להן.
- יבינו כיצד התרחש תהליך האסלום בהודו, כיצד הפך האסלם לגורם משמעותי בתת היבשת (כיום כשליש מאוכלוסיית תת היבשת: הודו, פקיסטן, בנגלדש)
- יתוודעו לתחילת הקולוניאליזם האירופאי בהודו, ויבינו את יחסי הכוחות בין המקומיים לזרים.
- יפנימו שסובלנות דתית תרמה ליציבות האימפריות בהודו בניגוד להקצנה דתית שבמקרים רבים הביאה לסופן.

נושא 4: הודו: בין הלוקאלי לאימפריאלי, עד אמצע המאה ה-18.

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
<p><u>אוסף מפות עתיקות</u> <u>בספרייה הלאומית</u></p>	<p>אוריינות גלובלית: זיהוי של שוני ודמיון של ערכי תרבויות באמצעים מגוונים (מפות / סיפורי נוסעים טענה) דתות משתנות לאורך זמן ולומדות להכיל לא פעם גורמים שנתפסים כחיצוניים להן. ניתוח סיפורי נוסעים/קולוניאליסטים הפקת מידע ממפות כרונולוגיית האסלום</p>		<p>מבט פוליטי, צבאי ודיפלומטי (מאה 11 עד אמצע המאה ה-18) צפון: כניסת האסלם וסולטנות דלהי; דרום: ויג'אנאגרה-ביג'אפור; תהליך ההשתלטות של האימפריה המוגהולית); האסלאם בהודו - כניסתו והתבססותו, מורכבות תהליך ההמרה לאסלאם (שלא הייתה בחרב); מקומם של סוכני המרה דוגמת הסופים בתהליך זה, והקשרים לפוליטיקה, חקלאות,</p>	<p>הצלחת האסלאם לחדור ולהתבסס בתת היבשת ההודית בעוד הכוחות המוסלמיים היוו מיעוט קטן מאוד במרחב</p>	<p>הודו: בין הלוקאלי לאימפריאלי, עד אמצע המאה ה-18 בטרם המפגש הכוחני עם המערב</p>

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
				<p>(קצב, למשל - חצי האי ערב מול תת היבשת ההודית) גורמים שנתפסים כחיצוניים להן.</p>	
			<p>מעמדות, הקשר של האיסלם והסופים בפרט לדתות אחרות בתת היבשת;</p>		
<p>העשרה – פילוסופיה וספרות הודית¹⁷</p>	<p>בין שלטון "חילוני" למוסדות דתיים, ואופני ההתפתחות הדתית בהודו</p>	<p>מבנה החברה והמדינה בהודו: בין דת לפוליטיקה, בין מקדש לריבון, מעמדות חברתיים;</p>	<p>התפתחויות הגותיות ודתיות (בפרט בהקטי, טנטרה, סופיזם, ודיון על "יצאת הבודהיזם" מהודו); קשרי הודו והעולם (בייחוד); יחסים עם טיבט, מרכז אסיה,</p>	<p>חשיבה ביקורתית: הצדקת טענה באמצעות מקורות מידע שונים</p>	<p>בין הלוקאלי לאוניברסאלי, חיבורים וקשרים בינ"ל ותחילת הקריסה של המערכות</p>

¹⁷ בידרמן, שלמה. פילוסופיה הודית – קווי יסוד. תל אביב: אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1980; בידרמן, ראשית הבודהיזם. תל אביב: אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1995 גרינשפון, יוחנן. הינדואיזם: מבוא קצר. תל אביב: מפה, אוניברסיטת תל-אביב, 2005; שולמן, דוד. פרקים בשירה ההודית. אוניברסיטה משודרת, משרד הבטחון, 1986

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>טענה:</p> <p>סובלנות דתית תרמה ליציבות האימפריות בהודו בניגוד להקצנה דתית שבמקרים רבים הביאה לסופן</p>	<p>אכבר אאורנגזב</p>	<p>עולם האילאם [כולל הגירה, סחר, ושפת השלטון – פרסית – בתקופה המוגהולית]; הפורטוגלים);</p> <p>תפיסת העולם של האימפריה המוגהולית ושליטיה המרכזיים, מערכת היחסים בה בין מוסלמים ללא-מוסלמים; דרכי השליטה והברוקרטיה באימפריה;</p>	<p>הפנימיות בתת היבשת</p>	

נושא 5: אימפריאליזם והמפגש עם המערב. (35 שעות)

מדוע הגיע המערב לאסיה מאז המאה ה-16, וכיצד נתפסו ארצות אסיה במערב באותה עת? מה היו הסיבות שבגינן העריצו באירופה את ארצות אסיה עד המאה ה-18, אך לאחר מכן החלו לראות בהן ארצות מסואבות שקפאו על השמרים? כיצד המפגש התרבותי, הפוליטי והצבאי עם המערב שינה הן את אסיה והן את המערב באופן קיצוני? עד כמה קריסתן של חלק מהאימפריות באסיה קשורה לסיבות פנימיות אל מול אימפריאליזם חיצוני? ואיך מצדיקות מדינות באסיה כיום תהליכים עכשוויים על בסיס אירועי המאה ה-19?

מאז סוף המאה ה-15 החל באירופה העידן הידוע כעידן התגליות והשלב שבו אירופה יצאה מגבולותיה אל רחבי העולם. לאורך המאה ה-16 וה-17 הגיעו מעצמות אירופאיות שונות אל רחבי אסיה, ובמיוחד אל סין, יפן, והודו. מפגש זה בין הכוחות האירופאים העולים, שאחזו בכוחות טכנולוגיים וצבאיים עדיפים בחלק מהמקרים, התאפיין, בתחילתו, בהבנה, בהקשר האסייתי, שלאימפריות של אסיה כוח עדיף על זה שהאירופאים יכולים לשגר לאזור. כך, במהלך המאות ה-16 וה-17, התאפיין המפגש בין אירופה לאסיה בעיקר במובנים מסחריים, במפגשים בהם עבר ידע מסוגים שונים, ובשאלות שעסקו בדת ובאידיאולוגיה. ואולם, החל מהמאה ה-18, ראשית בהודו, ולאחר מכן, במהלך המאה ה-19 גם בסין ומעט ביפן, המפגש בין אירופה לאסיה הפך להיות מפגש יותר אלים, בו מלחמות ומאבקי כוח פוליטיים, צבאיים, וכלכליים, שיחקו תפקיד מרכזי. בנושא זה נעסוק במאפייני המפגשים השונים בין הכוחות המערביים לבין הכוחות האסייתיים, בהבדלים שבין סוגי המפגשים השונים, ונדון בשחקנים העיקריים שלקחו חלק במפגש זה ובתוצאות המפגש לקראת תום המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20. בנוסף נדון כיצד התפתחה והשתנתה מערכת היחסים בין המערב לאסיה בין המאות 16 ל-19, וכיצד השפיעה מערכת יחסים זו על השתנות המערכות הפוליטיות ותפיסות הזהות באסיה עצמה לאורך תקופה זו? נדגיש, כיצד, לאורך העת החדשה המוקדמת, גם מעצמות באסיה היו, בדרך, אימפריאליסטיות, וכיצד, בסוף המאה ה-19, אחת מהן – יפן – החלה את דרכה לאימפריאליזם חדש שיגיע לשיאו בנושא הבא (במאה ה-20).

- **מטרות:** ייחשפו לעליית הכוחות האימפריאליים האירופאים ולדרכי הגעתם לאסיה מעידן התגליות ועד המאה ה-20.
- ינתחו מסמכים ממקורות ראשוניים על מנת להבין את ההבדלים שבין רטוריקה לבין פרקטיקה, את ההבדלים שבין סגנונות פנייה לקהלים שונים, בפרט במסמכים שיצאו מטעם קיסרים ושליטים (בסין וביפן בעיקר).
- יעריכו את ההצלחות לצד הכישלונות של הישועים ובני שיחם האסייתיים לפי המדינות השונות, ואת הסיבות לכך. ידונו בסוגיות ערכיות הקשורות במתחים שבין אינטרסים כלכליים לבין יושרה, הגינות והומניות במפגש שבין אסיה והמערב (מוסר כפול, צביעות, למשל בהקשר סחר האופיום).

- יבינו את הנסיבות בסין, הודו, יפן, בתקופה זו שאפשרו את חדירת המעצמות האירופאיות והאירופאים ככלל.
- יכירו את המסדר הישועי (הקתולי) הנוצרי, את דרך פעולתו באסיה, ואת המניעים של השחקנים האסייתיים השונים ואופני הקבלה והדחייה של הישועים באסיה.
- יבינו את חדירת המעצמות הפרוטסטנטיות (במיוחד הולנד ובריטניה) למרחב האסייתי, ובפרט ליפן (הולנד) ולהודו (בריטניה) עד המאה ה-19.
- ינתחו את מאפייני השינוי מהמפגש האינטלקטואלי, חברתי, ודתי בשלבים המוקדמים יותר אל המפגש האלים והכוחני (האימפריאליסטי) של המאה ה-19 במיוחד.
- ישוו את ההבדלים בתפיסת אירופה והמערב את אסיה, בין המפגש הראשוני (עד המאה ה-18) לבין המפגש המאוחר (מסוף המאה ה-18).
- ישוו בין דרכי אימפריאליזם וקולוניאליזם שונות במרחבי אסיה, ספציפית בין קולוניאליזם מלא בתת היבשת ההודית לבין "סמי-קולוניאליזם" במרחב הסיני.
- ישוו בין אימפריאליזם בסגנון אירופאי/מערבי לבין אופני ההתפתחות האימפריאלית של מעצמות באסיה (למשל: אימפריאליזם של שושלת צ'ינג - יבשתי - אל מול אימפריאליזם בריטי, ימי; סוגי קולוניות שונים; סוגי ניצול שונים וכדו').
- יבחנו אופני התפתחות של זהויות שונות, ואת האינטראקציה שבין זהויות מקומיות, לאומיות, ואוניברסליות, כולל רעיונות הקשורים לתורות גזע, במאה ה-19 במיוחד.

נושא 5: אימפריאליזם והמפגש עם המערב¹⁸: התהוות מערכת היחסים החדשה בין המערב לאסיה החל מהמאה ה-16 ועד המאה ה-19

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
המפגש בין אירופה לאסיה	השאיפה של האירופאים לעצב מחדש את אסיה (באופן שונה בכל אזור), הביאה גם לשינויים במערב עצמו. אוריינטליזם (כשאלה וכבעייה) מול אוקסידנטליזם	אירופה מגיעה לאסיה המניעים שגרמו לאירופה להגיע לאסיה דרכי ההגעה וההתנהלות האירופאים; ¹⁹ שינויים בתפיסת האירופאים את אסיה במהלך המאה ה-16 עד תחילת המאה ה-19 מאה 16 – 18:	ההסכמים הבלתי שווים הסכם ננג'ינג המסדר הישועי אוריינטליזם אוקסידנטליזם	אוריינות שפתית / חשיבה ביקורתית : ניתוח סוגייה ממגוון נקודות מבט והבעת עמדה משכנעת כתובת מאמר טיעוני ו/או דבייט - קולוניאליזם הביא ברכה או קללה לאסיה ניתוח מקורות - ניתוח מכתבי קיסר סין, מכתבים לקוריאיה בדרישת מס או לגבי מתנות	ייצוגים באמנות: ג'פוניזם (מעט מאוחר יותר); בחינת ייצוגים בהדפסי עץ יפניים של מערביים – "הברברים האדומים" (את ג'פוניזם, אחרי הדיון בפרי והספינות השחורות), הגן הסיני או הביתן היפני (התעניינות מערבית באמנות ותרבות מאסיה) ייצוגים באמנות: ג'פוניזם, הגן הסיני או הביתן היפני (התעניינות מערבית באמנות ותרבות מאסיה)

¹⁸ על אימפריאליזם וקולוניאליזם אירופאי

¹⁹ סין- ממלחמת האופיום ועד יורשי מאו, אהרן שי, פרק 2-1; יפן - בן-עמי שילוני, יפן המודרנית, פרק 2-1.

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה ערכים/ והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
	צפייה ודין סרטון "שתי נקודות מבט" על האימפריאליזם		<p>– סין והודו כמקורות עושר, אוצרות - ניצול והצלחה כלכלית מתוך סחר. מערכת הממשל בסין כמופת להתנהלות נכונה, עד אמצע המאה ה-18.</p> <p>מאה 18 – 19:</p> <p>"אסיה" כדוגמה לשלטון טוטאליטרי, (שלא מצליח להגיע למודרנה, שלטון קפוא/פיאודלי/מיושן שלא מצליח או מסרב להתקדם) כלכלית – אסיה כבעייה (היעדר סחר חופשי). שליטה בחלקים מאסיה "והצלתם"</p>		
		מסדר ישועי	המסדר הישועי:	ההצלחה/הכישלון של השינויים	

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
<p>צפייה ביקורתית ודין התקופה המוע'ולית (ב-ע' רבתי) והזירה הסינקרטיסטית</p>	<p>שביקש המערב להשית על אסיה.</p> <p>בסין: מניעים, אסטרטגיות, ואינטראקציות; ההגעה לאליטות, מפעלי התרגום, ההצלחה הבירוקרטית וההצלחה באינטראקציה האינטלקטואלית. הכישלון המפואר בניצור, המריבות בין הקיסר לאפיפיור ("המחלוקת על הטקסים").</p> <p>בהודו – המוקד בגואה,</p>	<p>ביפן – הצלחה ראשונית בהגעה לשליטים מקומיים (חיבור פוליטי, כלכלי ודתי) כישלון בסוף המאה ה-16 ותחילת ה-17 (הוצאה להורג).</p>	<p>חשיבה ביקורתית, ניתוח סוגייה ממגוון נקודות מבט השוואה והסקת מסקנות: בין כיבושים אימפריאליים באפריקה ואמריקות לבין דרכי הכניסה של המערב לאסיה</p> <p>דיון ערכי - האם האירופאים האמינו בעצמם ברטוריקה האימפריאליסטית? מה היו דרכי ההצדקה של הפרויקט הקולוניאלי?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, ניתוח סוגייה ממגוון נקודות מבט השוואה והסקת מסקנות: בין כיבושים אימפריאליים באפריקה ואמריקות לבין דרכי הכניסה של המערב לאסיה</p> <p>דיון ערכי - האם האירופאים האמינו בעצמם ברטוריקה האימפריאליסטית? מה היו דרכי ההצדקה של הפרויקט הקולוניאלי?</p>	<p>חשיבה ביקורתית, ניתוח סוגייה ממגוון נקודות מבט השוואה והסקת מסקנות: בין כיבושים אימפריאליים באפריקה ואמריקות לבין דרכי הכניסה של המערב לאסיה</p> <p>דיון ערכי - האם האירופאים האמינו בעצמם ברטוריקה האימפריאליסטית? מה היו דרכי ההצדקה של הפרויקט הקולוניאלי?</p>

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
Jodha Akbar	<p>חשיבה שפתית ניתוח מקורות חזותיים תמונות של ישועיים בסין</p>		<p>המשלחות לממלכות השונות, הדיונים מול הקיסרים המיגהליים, הצלחה חלקית בהגעה לחצרות השליטים וכישלון בניצור או יצירת מערכת יחסים משמעותית לאורך זמן. הפיכת הישועים לבלתי רלבנטיים לקראת סוף המאה ה-17. הישועים כסוכני מדע וטכנולוגיה לאסיה(טלסקופ , לוח שנה , רפואה)</p>		<p>האימפריאליזם האירופאי בארצות אסיה</p>

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
<p>בין אימפריה לבין חברות סחר, בין כפייה אלימה לבין הסדרים (הודו)</p> <p>אימפריאליזם וקולוניאליזם בריטי בהודו - צורות השתלטות של בריטניה על תת היבשת ההודית</p> <p>- דרכי ההשתלטות והשליטה של חברת הודו המזרחית - ביסוס המערך הבירוקרטי בתת היבשת;</p> <p>התגובות של הנתינים ההודים לשלטון הזר ולרעיונות הזרים</p> <p>המתח שבין הינדואים למוסלמים</p> <p>הרינסנס של בנגל</p> <p>התפתחות בתפישות זהות קהילתיות/ לוקליות (הצנזוס - תפיסות של קאסטות למשל); "המרד הגדול" של 1857-8 ודיכוי; סיפוח הודו לכתר הבריטי.</p>	<p>צנזוס קאסטות</p> <p>חשיבה ביקורתית זיהוי הבדלים בין הצהרת כוונות ליישומם במציאות</p> <p>דין - הפער בין הכוונות של המדינות האירופאיות לבין התוצאות של האימפריאליזם בכל מדינה ומדינה</p>	<p>ייצוגים: מפות, ציורים, תצלומים, מכתבים, יומנים, תמונות נוסעים במשלחות (ניתוח מקורות ראשוניים)</p> <p>צפייה ביקורתית ודין לעניין הקולוניאליזם, גיבוש תודעה לאומית ומאבק לריבונות</p> <p>Lagaan – Onc Upon a Time in India</p> <p>על 1857, מלחמת העצמאות הראשונה / המרד הגדול</p> <p>Mangal Pandey: The Rising</p> <p>הסמוראים</p> <p>The Chess Players (film)</p> <p>ספרות יפה קים של קיפלינג, הודו</p>			

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידיקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		השינויים במערכת המעמדות בהודו תחת השלטון הבריטי			
	סין: מאימפריה עשירה בעולם ל"שק החבטות" של העולם	אימפריאליזם בסין במאה ה-19 (והקשר שלו לדעיכת שושלת צ'ינג) זרעי הפורענות הפנימיים בסין <u>בסוף המאה ה-18:</u> שחיתות, מרידות, גידול אוכלוסין. גורמים חיצוניים לחולשת השושלת: ---משלחת מקרטני (1793) והניסיון הכושל להגיע להסדר על רקע מאזן הסחר בין בריטניה לסין בסוף המאה ה-18 והניסיון הבריטי לשנותו;		אוריינות שפתית: ניתוח מקור חזותי כרזה/קריקטורה על האימפריאליזם המערבי כולל היפני בסין ²⁰	

²⁰ הקריקטורה מתייחסת למצבה של סין אך ניתן להשתמש בה גם כדי לעורר דיון על הרצון של יפן להדמות למערב, הלקחים שלה מהמלחמות של סין (איסור על מכירת אופיום, כניעה ללא מלחמה להסכמים) ויחסה האכזרי לסין בעצמה.

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידיקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
<p>קטעי קריאה מתוך ספר "ברבורי פרא" ²¹ על ההתמכרות לאופיום בסין ועל מעמדות בחברה הסינית</p>	<p>אוריינות שפתית: ניתוח מקור חזותי קריקטורה – סין אחרי מרד הבוקסרים</p> <p>חשיבה ביקורתית: ניתוח סוגייה מנקודות מבט שונות</p>	<p>מלחמת האופיום "הסכמים בלתי שווים" מרד הבוקסרים</p>	<p>-- דחיפת האופיום לסין בתחילת המאה ה-19 והשלכותיו, כדרך הבריטית לשינוי מאזן הכוחות והכלכלה. -- המפגש האלים עם סין: מלחמות האופיום (סביב 1840, 1860) "ההסכמים הבלתי שווים" עם סין במאה ה-19;</p> <p>האתגרים הפנימיים והחיצוניים משתלבים ומגיעים לשיא מרד הטאי-פינג בסין: - הרקע: גידול האוכל, אסונות טבע, שחיתות וכניסת הנצרות לדרום מהלך: השתלטות המורדים על דרום סין, כניסת הזרים מערכה,</p>		

²¹ רונג ג'אנג, ברבורי פרא, הוצאת מעריב-הד ארצי

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
	<p>השוואה בין חלופות והערכה של ההשלכות</p> <p>דין דילמה/דיבייט: האם היה כדאי לסין לחתום על ההסכמים עם בריטניה? מה סין הרוויחה ומה הפסידה מכך?</p> <p>אוריינות שפתית / אוריינות ביקורתית</p> <p>ניתוח קריקטורה – ניצחון יפן במלחמת סין-יפן הראשונה.</p>		<p>חשיבותו של דזנג גואו-פאן בדיכוי המרד</p> <p>תוצאות – ניסיון לרסטורציה וחיזוק עצמי, התחזקות הכוחות המקומיים, השושלת חוזרת לעצמה לזמן מוגבל</p> <p>מלחמת האופיום השנייה</p> <p>המשך ההסכמים הבלתי שווים. --התמודדות עם צל המערב בסין ("תנועת החיזוק העצמי" בסין)</p> <p>מלחמת סין-יפן והעצמת האימפריאליזם הזר בסין; מרד הבוקסרים ותגובות נגד לאימפריאליזם;</p> <p>הגורמים לנפילת שושלת צ'ינג</p> <p>תהליך סיום השלטון של השושלת</p>		

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	<p>יפן מול המערב: מסכנת קולוניזציה לעמדת כוח</p>	<p>יפן: אינטראקציה של יפן עם המערב - "לימודים הולנדיים" ולימוד מהמערב ככלל עד אמצע המאה ה-19, מערכת הסחר עם המערב; עד אמצע המאה ה-19, מתוך הבנת הניסיונות היפנים להגביל את קשריה החיצוניים. חולשתה של יפן באמצע המאה ה-19 היבט חיצוני תפיסת האיום המערבי ביפן כפי שעלתה באמצע המאה ה-19; משלחת פרי (1854) היבט פנימי</p>	<p>משלחת פרי</p>	<p>אוריינות גלובלית : בחינה של קונפליקטים במפגש בין תרבויות שונות ובחינה של השלכות של הקונפליקטים לימינו</p> <p>השוואה והסקת מסקנות קריאת הסכמים נאן-ג'ינג, וטיין-ג'ין²².</p> <p>דיון: המורכבות של יחסי מדינות והשפעת אינטרסים כלכליים על היחסים.</p> <p>דיון: השפעות של הקולוניאליזם על העולם היום מבחינת יחסים גושיים</p>	

²² יפן: הסכם קנגאווה וחווה הידידות והסחר. סין: הסכם נאן-ג'ינג, וטיין-ג'ין -

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
<p>ציורים רבים של משלחת פרי ו"הספינות השחורות",</p> <p><u>צפייה ביקורתית ודין "הסמוראי האחרון"</u></p>	<p>ניתוח מקור ראשוני: מכתבו של נשיא ארה"ב לקיסר יפן²³</p> <p>ניתוח מקור ראשוני: חוקת מייג'י²⁴</p>	<p>רסטורציית מייג'י. מודרנה ומודרניזציה</p>	<p>. התערערות שלטון טוקוגאווה, קריסתו והמתח שבין תמיכה בקיסר (ובמה שנתפס כ"זהות יפנית") אל מול תמיכה באינטראקציה נרחבת עם המערב (שנתפס לא פעם כ"ברברים")</p> <p>התאוששות והתעצמות יפנית בסוף המאה ה-19</p> <p>רסטורציית מלחמת בושין ורסטורציית מייג'י.</p> <p>מערביזציה "מודרניזציה" ושינוי מוסדות המדינה</p> <p>תחילת האימפריאליזם היפני, בניית "יפן" כמדינת לאום, הוקאידו ואוקינאווה, מלחמת סין-יפן,</p>		

²³ מידע רב על אודות המשלחת, כולל מכתב הנשיא ניתן למצוא במאמר [בקישור](#) (המכתב תורגם לבחינת בגרות בהיסטוריה מוגבר ב-2016, וניתן למצוא אותו שם בתרגום עברי)

²⁴ בן עמי שילוני, יפן המודרנית, נספח I

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
	<p>אוריינות גלובלית: התנהלות רב תרבותית</p> <p>דין: באופני התפתחות של זהויות שונות האינטראקציה שבין זהויות מקומיות, לאומיות, אוניברסליות, ורעיונות הקשורים לתורות גזע, במאה ה-19.</p>		<p>השינויים התפיסתיים של סוף המאה ה-19.</p>		

נושא 6: הודו, סין ויפן: המאה ה-20 ועד היום (35 שעות)

איך סין, הודו ויפן הפכו למדינות לאום מודרניות, ויותר מכך – כיצד במדינות הללו התחילו בכלל לחשוב במונחים של מדינות לאום שכאלה? כיצד מלחמות העולם, פצצות האטום, ומוסדות בינ"ל (כמו האו"ם) השפיעו על התגבשות של תנועות לאומיות באסיה, על היווצרות וקריסה של

האימפריאליזם היפני, ועל מאבקים פנימיים בהודו ובסין? כיצד יצאו מדינות אלה ממשברי המאה העשרים והפכו למדינות חשובות, דומיננטיות ומשגשגות בגיאופוליטיקה העולמית עם הכניסה למאה ה-21?

בתחילת המאה ה-20 הייתה סין שק החבטות של העולם, והשושלת השלטת (צ'ינג) עמדה בפני קריסה יחד עם כל המערכת השושלתית; הודו הייתה תחת שלטון בריטי מלא, ללא כל ריבונות עצמית משמעותית; יפן, יוצאת דופן בהקשר זה, הייתה דווקא על מסלול מובהק של התחזקות ודומיננטיות במרחבי מזרח אסיה. מעט למעלה ממאה שנים לאחר מכן, סין והודו ניצבות כמדינות מרכזיות בסדר העולמי הגלובלי המתהווה, וגם יפן היא מדינה משמעותית בהקשר זה, אם כי זנחה, לפחות בינתיים, את השאיפות האימפריאליסטיות שאפיינו את תחילת המאה ה-20. הנושא יבחן את אופן ההתהוות של תפיסת הלאום והמדינה המודרנית בכל אחת מהתרבויות; נבחן כיצד הלאומיות והלאומנות צמחו בכל אחת מהן, ואת האופנים בהם צמחו סין, הודו ויפן למעצמות שהן היום, לצד הקשיים הפנימיים והחיצוניים עימם התמודדו, ואופני התמודדות עם אתגרים חברתיים ניכרים שקיימים עד ימינו. נלמד כיצד התהוו והוגדרו שיטות הממשל בכל מדינה, ואת ההבדלים בין תפיסות המשטר במדינות הללו לבין תפיסות מערביות, וכיצד העבר, ההיסטוריה והמסורת ממשיכות למלא תפקיד מרכזי בכל אחת מהן גם בעת המודרנית.

בנושא זה נבחן את הקשרים השונים של סין, והודו יפן לאירועים המכוננים של המאה ה-20 בעולם, ובפרט, את מעורבותן במלחמות העולם ותוצאות מעורבות זו, כמו גם את מערכת היחסים הבינ"ל שהייתה והתהוותה בין כל אחת מהן לבין כוחות משמעותיים אחרים בעולם בזמן המלחמה הקרה ולאחריה עד היום.

מטרות:

- יבחנו את אופני צמיחת הלאומיות באסיה ואת האלמנטים המיוחדים ללאומיות זו.
- יבינו שככל שהלאומנות או ההקצנה האידיאולוגית גברה במדינות אסיה, כך גברו גם הסיכונים והבעיות עמן התמודדו מדינות אסיה.
- יבינו כי המסורת וההיסטוריה במדינות אסיה לא נעלמו עם עליית המודרנה אלא דווקא "הומצאו" במידה רבה בעקבותיה ועיצבו את המודרנה האסייתית בדרכים רבות.
- ינתחו את האתגרים העיקריים כיום של כל אחת מהמדינות במזרח אסיה

- ינתחו את עיקרי שיטות המשטר בכל מדינה ואת ערכיה, ויכירו בעובדה כי "דמוקרטיה" או "טוטאליטריות" יכולות להיתפס בצורה מאוד שונה במקומות שונים ובזמנים שונים.
- יפנימו כי "מסורת" אינה אובייקט מונוליטי אחיד אלא היא אורגניזם משתנה ומתפתח תדיר, וכן את הבעייתיות הטמונה בהנחה כי קיימת רק "מודרנה" אחת, המודרנה האירופאית/מערבית.
- יבינו כי האירועים המכוננים של העולם, המקושרים לרוב אך ורק לעולם האירופי/מערבי, דווקא היו לכל אורך הדרך שזורים בהתפתחויות באסיה עצמה והונעו על ידי גורמים באסיה גם כן.
- יבינו כי במקרים רבים התיקוף שנדמה גלובלי הוא בעצם מערבי, וכי פרספקטיבה אסייתית משנה את התמונה דרך תיארוך מלחמת העולם השנייה.
- יפנימו כי תמונת העולם המערבית השכיחה אינה התמונה היחידה או המדויקת ביותר, וכי יש לכבד את הפרספקטיבה האסייתית כשוות ערך.
- יעריכו את בני האדם מכל המינים והגזעים כשווים למשל אל מול דיוני "הסכנה הצהובה" במערב בעבר.

נושא 6: הודו, סין ויפן: המאה ה-20 ועד היום

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה/ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
לאומיות באסיה - המאה ה-20 ועד היום	המתח שבין הסדר הישן והחדש, והאינטראקציה ביניהם עם עליית הלאומיות באסיה	עליית רעיון הלאומיות, הזהות הלאומית ומדינת הלאום באסיה אופני המימוש במדינות השונות; סין: נפילת השיטה השושלתית הקיסרית רעיון הלאום ושאלת מיהו סיני עליית רעיון הרפובליקה הודו: תחילת מאבקים לשחרור מהשלטון הבריטי שאלת מיהו הודי וההבנייה החדשה של ההיסטוריה "של הודו" יפן עיצוב והגדרת הלאומיות היפנית המצאתו מחדש של הקיסר כהתגלמות הלאום וכסמל דתיתפיסה של עליונות יפן באסיה (היבט תרבותי כלכלי צבאי ופוליטי) האימפריה היפנית כקולוניאליסטית		<p>חשיבה ביקורתית:</p> <p>דיון בוויכוח היסטוריוגרפי: טענה: מקורות הלאומיות המודרנית מבוססים על המסורת וההיסטוריה במדינות אסיה או המצאה מדומיינת</p> <p>חשיבה ביקורתית:</p> <p>דיון וויכוח הגותי ביפן: להתנתק מאסיה או להוביל אותה;</p>	<p>צפייה ביקורתית ודיון</p> <p>Gandhi</p> <p>Attenborough</p> <p>(לא מושלם היסטורית)</p> <p>Ram Ke Naam (In the name of God) - a documentary by Anand Patwardhan (1991)</p> <p>דוקומנטרי על הרס (המסגד באיודיה)</p> <p>Delhi Crime</p> <p>"הקיסר האחרון"</p> <p>"55 ימים בפקינג" (על מרד הבוקסרים, 1905)</p>

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		מעמד האשה—המעבר מהתקופה המסורתית למודרנית, מקרי בוחן: הודו – סאטי סין – קשירת רגליים		(היכוח על מהו יפני בצל המודרניזציה) (אם מאמצים הכל מבחוץ, מה נשאר להגדרת הזהות העצמית?)	<p>תקופה רפובליקנית: הפנסים האדומים הקיסר האחרון</p> <p>ייצג של מעמד האישה בספרות באומנות ובקולנוע (מהתקופה המסורתית לתקופה המודרנית) בהודו: סאטי בסין: קשירת רגליים (מנהגים אלה ישמשו כפריזמה לשינוי במעמד הנשים בסין ובהודו)</p>
תמונות מקרבות של יפן במזרח אסיה בפרוץ המלחמה, ומפות	תכתיבים בינ"ל ותוצאותיהם הבלתי צפויות	ההקשר הבינלאומי בשנות העשרה והעשרים של המאה ה-20 בזיקה למדינות אסיה; <u>מלחמת העולם הראשונה</u> ,	אוריינות שפתית ניתוח מקורות חזותיים: תמונות ומפות מקרבות		אסיה והעולם - המאה

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
ה-20 ועד היום		<p>חוזה ורסאי והקמת חבר הלאומים (הסעיף לשיוויון גזעי), <u>עליית ברית המועצות</u> השראה לאומות אסיה לסוג חדש של מדינה; תמיכה של ברה"מ והקומינטרן בתנועות קומוניסטיות ברחבי אסיה; ובהמשך – ניסיון "לקיחת צד" עם ברה"מ <u>ועידת וושינגטון</u> חלוקת המרחב הימי בין ארה"ב, בריטניה, ויפן, בעיקר, ומתן אפשרות התעצמות ליפן במרחב הפאסיפיק אל תוך שנות ה-30'</p>		<p>של יפן במזרח אסיה בפרוץ המלחמה, אוריינות שפתית ניתוח מקורות ראשוניים: כתבות עיתונאיות על ועידת וושינגטון</p>	
מאבקים פנימיים בין מדינות אסיה-המאה ה-20 ועד היום	<p>התהוות מדינות הלאום תלויה בגורמים חיצוניים ופנימיים (ערכים, תרבות,</p>	<p>מאבקים פנימיים בסין ובהודו למימוש העצמאות /מדינת לאום היחס לעבר ולמסורת – בסין, כבסיס לזהות לאומית; בהודו – כבסיס למחלוקות בין הינדואים ומוסלמים+ תפיסות גנדהי על מהות ההודיות;</p>	<p>גנדהי</p>	<p>חשיבה ביקורתית השוואה: השלטון הבריטי בהודו ובסין</p>	<p>אוטוביוגרפיה או סיפור נישואי עם האמת של גנדהי, ינץ לוי(פתח דבר והערות, יוחנן גרינשפון) שלטון עצמי ספר של גנדהי (תרגום שמעון לב)</p>

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
	<p>אמסורות (פוליטיות)</p>	<p>ביפן – בסיס לעוצמת הקיסר ועליית השינטואיזם. הקמת מפלגות פוליטיות בסין ובהודו התגבשות המערכת הפוליטית-חברתית-צבאית הדיון על "ציוויליזציה ונאורות"²⁵ מאבקים והתנגדות של קבוצות שונות: למשל, התסיסה בקוריאה בתוך המסגרת של האימפריה היפנית, וההטמעה של האיינו בהוקאידו.²⁶</p> <p>השפעות חיצוניות על המאבקים הפנימיים</p> <p>הבריטים על הודו- הצנזוס ותפיסות הזהות של המחנות השונים בהודו, ניסיונות הדיכוי הבריטיים ועליית ההתנגדות ההודית, הכנסת רעיונות מערביים על לאום ודמוקרטיה; צמיחתה של האלה 'אמא</p>			<p>אתר ספריית אוני תל (אביב)</p> <p>ספרות: "ברבורי פרא" (סוגיות החברתיות מחיי האנשים והנשים בסין – מומלץ לקרוא קטעים מספרה של רונג ג'אנג,)</p>

²⁵ Marius Jansen, *The Making of Modern Japan* (Harvard University Press, 2000), Ch. 14: "Meiji Culture", pp. 456-494.

²⁶ על קוריאה יש את הספר של אלון לבקוביץ, קוריאה: היסטוריה ופוליטיקה (ההוצאה לאור של אוניברסיטת תל אביב, 2003). יש שם פרק על הכיבוש ויש גם את גיא פודולר, "זוכרים קולוניאליזם: דרום-קוריאה וההנצחה של תקופת הכיבוש היפני", *זמנים* 86 (אביב 2004), 96-105 שזה יותר על הזיכרון בדיעבד אבל גם על התקופה ההיא במידה מסוימת.

נושא	סוגיות מרכזיות לדין	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		הודו' (בהרט מטה) כסמל וביטוי ללאומיות ההודית הינדואית. בסין – עליית רעיונות של "מר מדע ומר דמוקרטיה", בין מודרניזציה למערביזציה, ציוויליזציה מזרחית מול מערבית ("ערכים מזרחיים, מדע וטכנולוגיה מערביים")			
יחסים אימפריאליים בין עמי אסיה - המאה ה-20 ועד היום	מלחמת העולם השנייה באסיה והשלכותיה על היווצרות המדינות הריבוניות המודרניות במרחב	האימפריאליזם היפני ומלחמת העולם השנייה באסיה (1937-1945) : הכיבושים היפניים בסין ובדרום-מזרח אסיה ²⁷ ; מלחמתה של סין ביפן על אדמת סין; חילוקי הדעות בתוך הצמרת היפנית לגבי מסלול ההתפשטות והגורמים להתנגשות עם המערב אחרי שנים ארוכות של ניסיונות התקרבות; חלקה של הודו במלחמה, הודו כחלק מהאימפריה הבריטית, הודים שמשתיפים פעולה עם יפן;	אוריינות שפתית ניתוח קריקטורה -יחס של יפן לחוזים בינלאומיים ותוקפנות כלפי סין אוריינות שפתית וחשיבה ביקורתית חקר התיקוף השונה במלחמת העולם השנייה	צפייה ביקורתית ודין מלחמת העולם השנייה הקרב על יפן חדשות מן העבר – מלחמת סין יפן השנייה , פרל הארבור 70 שנה להפצצת הירושימה ונגסקי על פשעי מלחמה במיוחד בהקשר של שבויים:	

²⁷ מאמר של בן עמי שילוני על יפן במלחמת עולם השנייה

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה/ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		<p>תוצאות מלחמת העולם השנייה באסיה (כולל מקומה של סין באו"ם); דה-קולוניזציה באסיה – יציאת המעצמות הזרות מסיין; יציאת בריטניה מהודו; יציאת מעצמות אחרות מרחבי דרום-מזרח אסיה. סין: מלחמת אזרחים ופיצול לסין העממית/טאיוון.---מאו דזה-דונג (טצה-טונג) וצ'יאנג קאי-שק [מושגים] הודו: עזיבת בריטניה, חלוקת תת היבשת להודו/פקיסטן (החלוקה עצמה כאירוע טראומטי ומכונן עד ימינו), ועצמאות. יפן: כיבוש אמריקאי, עליית הפציפיזם, חוקה, שינוי מעמד הקיסר</p>	<p>פרוץ המלחמה (באירופה לבין אסיה) וסוף המלחמה: כניעת גרמניה (פוסטדום) מול כניעת יפן דיון (בעקבות קריאת מאמרים של שילוני) למה הטילו פצצת אטום על הירושוימה ולא על גרמניה? (רצון כוחות הברית לסיים באיווחה את המלחמה: סכנה מפלישת ברה"מ ליפן, תחילת המלחמה הקרה. יפן הניחה מכתב כניעה לפני הפצצה²⁸)</p>	<p>לא נשבר איש המסילה חג שמח מיסטר לורנס הגשר על הנהר קוואי. תקופת הכיבוש האמריקאי סיונארה הקיסר על שנות ה-60 תצפית על גבעת הפרגים עכשווי פרידות ניתוח מכתבים טאישו = הרוח העולה מכתבים מאיווג'ימה, קבר הגחליליות.</p>	

²⁸ בן עמי שילוני, הפצצה האטומית וכניעת יפן על רקע פתיחתה של המלחמה הקרה, היו היה 7 (תש"ע), עמ' 105-118.

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
<p>אימפריית השמש.</p> <p>צפייה ביקורתית ודין פרל בק האדמה הטובה (סרט וספר)</p> <p>צפייה ביקורתית ודין סין העממית: הדרך הביתה סיפור חיים שלום לפילגש חיים דוממים 地久天长 so long my son סרט מ2019. עוסק בשלושה עשורים החל משנות ה-80</p> <p>הודו : לעניין החלוקה Gadar- Ek Prem Katha</p>	<p>אוריינות שפתית וחשיבה ביקורתית</p> <p>ניתוח מקור – חוקת יפן החדשה, תחת כיבוש אמריקאי²⁹ והשוואה בינה לבין חוקת מייג'י. דין ערכי השוואה בין ערכים מנחים בחוקות של סין והודו השוואה: בין החוקה החדשה לחוקת מייג'י</p>				

²⁹ בן עמי שילוני, יפן המודרנית, נספח 2

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
				<p>חשיבה ביקורתית דיון למה הטילו פצצת אטום על הירושימה ונגסאקי ולא על גרמניה? מדוע נכנעה יפן?</p>	
<p>השפעת הסדר העולמי החדש על אסיה- המאה ה-20 ועד היום</p>	<p>מטוטלת ההזדהויות של המדינות השונות</p>	<p>שינויים ב"סדר העולמי" 1950 ל-1980 המלחמה הקרה ואסיה -יפן וקוריאה הדרומית בעלות ברית של ארה"ב, הסכסוכים בין יפן וקוריאה על הקולוניזציה של קוריאה -סין עם ברה"מ "הישענות על צד אחד" (עד סוף שנות ה-50) הנתק ביניהן;</p>	<p>מדינות מזדהות</p>	<p>קישורים מומלצים: כתבה על מלחמת קוריאה מלחמת קוריאה – 70 שנה של צער מיותר? חלק א מלחמת קוריאה – 70 שנה של צער מיותר? חלק ב מדיניות ארה"ב וביקור נשיא ניקסון</p>	

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדין	נושא
<p>בסין בשנת 1972 - כתבה</p>	<p>חשיבה ביקורתית</p> <p>בניית טיעון</p> <p>מדוע מדינות אסיה לא התאחדו נגד מדינות המערב שניסו לנצל אותן, והמשיכו לנהל את מאבקייהן בנפרד?</p> <p>קריאת מאמר: נמרוד ברנוביץ', "זכר מאו בסין הפוסט-מאויסטית: הזכרון והשיכחה",</p>	<p>ועידת באנדונג (1955)</p>	<p>הודו מניסיון להיות בלתי מזדהה, לחיבור הדוק עם סין עד סוף שנות ה-50'</p> <p>מאבק דיפלומטי ומלחמת 1962; קשריה של הודו עם ברה"מ</p> <p><u>מלחמת קוריאה (1950-53);</u></p> <p>מעורבות סין וההשלכות של המלחמה על אסיה (יפן כ"ניטראלית" אך בסיס לאמריקאים, דרום קוריאה נשענת על ארה"ב)</p> <p><u>ועידת באנדונג (1955) – אסיה, אפריקה והמדינות הבלתי מזדהות – אחווה אסייתית, מקומה של ישראל</u></p> <p><u>מלחמת הודו-סין (1962):</u></p> <p>נתק בין הודו לסין וההשפעות על מערכת היחסים ביניהם עד היום</p> <p>1969: מלחמת גבול בין סין לברה"מ (לסין היו ונשאר מגוון של סכסוכי גבולות; מידת הסכסוך מול ברה"מ)</p>	<p>אתגרים פנימיים במימוש העצמאות של מדינות אסיה? 1980-1950</p>	

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	זמנים 101: 2008, עמ' 104-117. חשיבה שפתית ויצירתית כתיבת ראיון עם דמות היסטורית חשובה		שנות ה-70 -- התחזקות הקשר בין סין לארה"ב (דיפלומטיית הפינג-פונג); אתגרים פנימיים סין: תנודות פנימיות בתקופה המאואיסטית (1949-1976): תכנית החומש הראשונה והצלחתה (עד אמצע שנות ה-50); הקפיצה הגדולה קדימה כאסון קולוסלי (1957-1960); מהפיכת התרבות (1966-76); הודו: התמודדות הדמוקרטיה הגדולה בעולם עם אתגרי המודרנה; נהרו ושושלתו; אינדירה גנדהי וההאשמות ברודנות וקץ הדמוקרטיה; מתחים בין הינדואים ומוסלמים לאחר הפיצול כולל מהומות בין-דתיות; פערים כלכליים גוברים.		

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		<p>עליית הימין ההינדואי, הרפורמות של שנות ה-90 והפתיחה למערב (מבחינה כלכלית).</p> <p>יפן: התמודדות עם המורשת של המלחמה, השיקום אחרי ההרס הכמעט המוחלט שבו הייתה ב-1945, שינויים חברתיים, תרבותיים, פוליטיים וכלכליים, צמיחת איגודי עובדים ותנועות לזכויות נשים</p>		<p>(כמו מהאטמה גנדהי אינדירה גנדהי)</p>	<p>מקרה "בברי מסג'יד" כדוגמה למתיחות בין-דתית וההקצנה לפני/לאחר מכן+עליית הימין ההינדואי</p>
<p>המאה ה-21 כ"מאה האסייתית"</p>	<p>המתח שבין צמיחה כלכלית, לבין אתגרים חברתיים, ומשברים עולמיים</p> <p>גלובליזציה</p>	<p>"הנס הכלכלי" באסיה: בעשורים האחרונים; אתגרים חברתיים</p> <p>ילודה והיעדרה והקשר לגידול/קיטון אוכלוסין, הזדקנות אוכלוסייה בסין וביפן, פערי מעמדות</p> <p><u>הדומיננטיות כיום של מדינות אסיה בזירה הגלובלית</u></p>		<p>אורינות מידע</p> <p>איסוף נתונים ממקורות שונים והערכתם: איסוף מידע מהתקשורת בעולם</p>	

ייצוג הנושא במגוון תחומים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	מושגים מרכזיים	תתי נושאים	סוגיות מרכזיות לדיון	נושא
	<p>ובארץ על מעורבותה של מזרח אסיה בכלכלת העולם</p> <p>חשיבה ביקורתית</p> <p>דיון : כל בני האדם שווים</p> <p>בני האדם מכל המינים והגזעים שווים (אל מול דיוני "הסכנה הצהובה" במערב בעבר)</p> <p>אוריינות גלובלית</p> <p>ניתוח קשרים בין תהליכים מקומיים לעולמיים</p> <p>דיון אקטואלי: כיצד העולם יראה בעקבות</p>		<p>כלכלית: מדינות אסיה מובילות בתל"ג העולמי</p> <p>מובילות בצמיחה מובילות בחדשנות מעצמות תרבות פופולארית (עצמה רכה)</p> <p>התלות ההדדית בין מדינות אסיה: קשרי הסחר ההדוקים בין סין-טאיוון-יפן-קוריאה ובהדרגה גם הודו; עליית מעמד הביניים הצרכני החדש; יבוא/יצוא המזון ונושא "ביטחון מזון" כבעייה כלל אסייתית; גיאופוליטיקה : השפעה של מדינות אסיה במזרח התיכון ואפריקה: סיוע כלכלי (בעיקר של סין ויפן), יצירת תלות (הצבעה באום), הפיכת מדינות במרחב ל"מדינות חסות", תלות של מדינות אסיה באנרגיה (בייחוד נפט) מהמזרח התיכון ואפריקה, השפעת המאבק בין ארה"ב לסין – בייחוד מאז</p>	<p>אסיה – בין בעייה לפתרון</p>	

נושא	סוגיות מרכזיות לדיון	תתי נושאים	מושגים מרכזיים	מיומנויות חשיבה / ערכים והצעות דידקטיות	ייצוג הנושא במגוון תחומים
		2017 – על מדינות בעולם וקשריהן עם סין (ישראל כמקרה בוחן)		מגפת הקורונה, שטרפה את הקלפים של העולם הגלובלי?	

ביבליוגרפיה לנושא מורחב הודו סין ויפן

בעריכת ד"ר אורי סלע

נושא 1: אסיה כמושג, כמרחב, ויחידת זמן לצד זהויות משתנות

המרחב המושגי:

שילוני, בן עמי. כרך א': יפן המסורתית, 29-13, 47-37.

פינס ושלח, כל אשר תחת השמיים, כרך א', 36-9, 51-39, 85-72, 278-200, 529-510 (פרקים 1, 4-3, 10-9, 20-19).

ברונר ושולמן, עין להודו, פרק 1

Brown Heinz, Carolyn and Jeremy A. Murray, *Asian Cultural Traditions*, second ed., Long Grove, Illinois: Waveland Press, 2019. Esp. chapters 1+2. For country names see esp. pp. 143 (India-Bharat), 242-244 (China-Zhongguo), 314 (Japan-Nihon).

Lewis, Martin and Kären Wigen, *The Myth of Continents: A Critique of Metageography*, Berkeley: University of California Press, 1997. Esp. chapters 1-3.

Keyes, Charles, "Presidential Address: 'The Peoples of Asia' - Science and Politics in the Classification of Ethnic Groups in Thailand, China, and Vietnam", *Journal of Asian Studies*, 2002, Vol. 61 No. 4 (2002), pp. 1163-1204.

Karl, Rebecca E., "Creating Asia: China in the World at the Beginning of the Twentieth Century", *The American Historical Review*, Vol. 103, No. 4 (October 1998), pp. 1096-1118.

Toby, Ronald P., "Contesting the Centre: International Sources of Japanese National Identity", *The International History Review*, Vol. 7, No. 3 (August 1985), pp. 347-363

Avenell, Simon, "What is Asia for Us and Can We Be Asians? The New Asianism in Contemporary Japan", *Modern Asian Studies* Vol. 48, No. 6 (2014) pp. 1594–1636.

Frey, Marc and Nicola Spakowski, eds., *Asianisms: Regionalist Interactions and Asian Integration*, NUS Press, 2015. Esp. Introduction and chapter 9.

Elvin, Mark, *The Retreat of the Elephants: An Environmental History of China*, New Haven and London: Yale University Press. 2004.

Chakrabarty, Dipesh. "Introduction: The Idea of Provincializing Europe" In *Provincializing Europe: Postcolonial Thought and Historical Difference*, 3–16. Princeton University Press, 2000.

Jenco, Leigh. "Revisiting Asian Values." *Journal of the History of Ideas*, vol. 74, no. 2, 2013, pp. 237–258.

https://www.youtube.com/watch?v=cekU_MvrkEs

<https://www.youtube.com/watch?v=x-LFOkGfyZM>

ג'ואנג דזה, **הספר האמיתי של פריחת הדרום**, תרגום מסינית, העיר הוסיף מבוא ונספחים דן דאור, תל-אביב: חרגול, עם עובד. 2010.

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

לאו דזה, **ספר הדאו**, תרגמו מן המקורות הסיניים, העירו והוסיפו מבוא ונספחים דן דאור ויואב אריאל, ירושלים: חרגול, 2007,

דאור, דן, בחר ותרגם מסינית. **108 שירים: מבחר מן הקלאסיקה הסינית**, תל אביב: חרגול, 2001, עמ' 9-10, 18

צ'ואנג טסה, **קולות האדמה: קטעים נבחרים מכתביו של החכם הסיני צ'ואנג טסה**, תרגם מסינית עם הערות ופירושים יואל הופמן, רמת גן: מסדה 1977, עמ' 13, 55

בידרמן, שלמה, **פילוסופיה הודית - קווי יסוד**, תל אביב: אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1980

-----, **ראשית הבודהיזם**, תל אביב: אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1995

גרינשפון, יוחנן, **הינדואיזם: מבוא קצר**, תל אביב: מפה, אוניברסיטת תל-אביב, 2005

שולמן, דוד, **פרקים בשירה ההודית**, אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 1986

רז, יעקב, **המיתולוגיה היפנית**, תל-אביב: מפה, 2000

-----, **זן בודהיזם: פילוסופיה ואסתטיקה**, אוניברסיטה משודרת, משרד הביטחון, 2006

שילוני, בן-עמי, **יפן המסורתית: תרבות והיסטוריה**, ירושלים: שוקן, 1995

גתין, רופרט, **בודהיזם: היסטוריה, הגות ותרגול**, תל אביב: אלטרנטיבות, 2014

פטר, עמרם, **המיתולוגיה ההודית**, תל אביב: ספרי תל-אביב, 2001

פרידמן, צחי (ערך), **תרגם מסנסקריט והוסיף מבוא והערות**, **האופנישדות והברהמנות: מבחר ההגות והמיתולוגיה של הודו הקדומה**, ירושלים: כרמל, 2014

רוה, דני (תרגם מאנגלית), **המהאבהארטה כפי שסופרה על-ידי ר"ק נראיין**, תל-אביב: בבל, 2000

נושא 2: סין: עלייתה והתגבשותה של האימפריה הגדולה בעולם (עד 1800)

Elman, Benjamin A, "Examination System, 1800-1905", *Encyclopedia of Modern China*, Vol. 1, pp. 539-42

———, "Political, Social, and Cultural Reproduction via Civil Service Examinations in Late Imperial China", *The Journal of Asian Studies*, Vol. 50, No. 01 (1991): pp. 7–28

Kang, David C, *East Asia before the West: five centuries of trade and tribute*. New York: Columbia University Press, 2010

Ebrey, Patricia, *The Cambridge Illustrated History of China*, Second ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Tribute system: pp. esp. pp. 209-11, 217, 220, 228, 235; examination system esp. pp. 145-149

Biran, Michal, "The Mongols and the Inter-Civilizational Exchange." In Benjamin Z. Kedar and Merry Wiesner-Hanks, eds. *The Cambridge History of the World*: Vol. 5. Cambridge: Cambridge University Press, 2015, pp. 534-558

Lippman Abu-Lughod, Janet, "The World System in the Thirteenth Century: Dead-End or Precursor?" In Sanjeev Khagram and Peggy Levitt, eds., *The Transnational Studies Reader: Intersections and Innovations*, New York: Routledge, 2008, pp. 184-195

Tignor, Robert, et al. *Worlds Together, Worlds Apart: A History of the World from the Beginnings of Humankind to the Present*, Vol. 1, New York and London: WW Norton, 2008, chapter 11, esp. pp. 473-478, 499-508

Sen, Tansen, "Maritime Interaction between China and India: Coastal India and the Ascendancy of Chinese Maritime Power in the Indian Ocean", *Journal of Central Eurasian Studies* (2011), pp. 41-82

Robinson, David M., "Mongolian Migration and the Ming's Place in Eurasia." *Journal of Central Eurasian Studies*, vol. 3 (Oct., 2012): 109-29.

ד'אנקונה, יעקב, **עיר האור** (תירגם וערך דיוויד סלבורן מאנגלית: דוד שחם), תל אביב: זמורה-ביתן, 1999, 110-120

Marco Polo, *The Travels of Marco Polo. Edited and translated by R. E. Latham*, Harmondsworth: Penguin, 1958, pp. 128-131, 206-213, 220-322

עמנואל צ'י' שו, **צמיחתה של סין המודרנית**, ירושלים ותל אביב: בשוקן, 2005. במיוחד עמ' 41-103

פנג מנג-לונג, **כתונת הפנינים: מאוצר סיפורי המינג**, תרגמה מסינית והוסיפה אחרית-דבר והערות אמירה כץ, תל-אביב: עם עובד, 1993, ע"מ 155-137

פו סונג-לינג, **צעיף הפשתן ועוד סיפורים**, תרגמה מסינית והוסיפה מבוא והערות אמירה כץ, תל-אביב: עם עובד, 2012, ע"מ 233-223

וו צ'אנג-אן, **המסע למערב (קוף)**, תרגם מסינית ניצן וייסמן, אסטרולוג הוצאה לאור, 2004, ע"מ 83-77

שחר, מאיר, "מאגיה בודהיסטית והמצאת הדפוס", **זמנים: רבעון להיסטוריה**, מספר 112, 2010, ע"מ 8-17

בירן, מיכל, "גלגוליו של צ'ינגיס ח'אן: בין מיתוס למציאות", **זמנים: רבעון להיסטוריה**, מספר 100, 2007, ע"מ 56-71

פודקאסט מעולה באנגלית על "שאלת נידהאם":

<https://www.bbc.co.uk/sounds/play/p0038x9m>

נושא 3: יפן: בין קיסרים לסמוראים באלף השני (עד 1800 לערך)

Friday, Karl F., "The Organization of War," In *Samurai, Warfare, and the State in Early Medieval Japan*, NY: Routledge, 2004, pp. 35-62

Shirokauer, Conard, *A Brief History of Japanese Civilization*, 1993, pp. 46-53, 74-82

מאצואו, באשו, **הדרך הצרה לאוקו**, תרגם מיפנית: יעקב רז, חרגול ועם עובד, 2006

בולוקן, איתן (תרגם מיפנית), **בתוך השלג הדק: שירת הזן של דוגן וריוקאן**, כתב אחרית דבר: יעקב רז, קשב לשירה, 2011

אורבוך, אירית, "מכוש וקמע קדוש: התקוממויות איכרים ביפן בתקופת אדו", **זמנים: רבעון להיסטוריה מספר 109**, 2010, ע"מ 16-26
שילוני

נושא 4: הודו: בין הלוקאלי לאימפריאלי. עד אמצע המאה ה-18

Richards, John F. "Early Modern India and World History", *Journal of World History*, Vol. 8, no. 2 (1997), pp. 197–209

זמנים - גיליון מיוחד: הודו - אמונות, זהויות, דימויים, גיליון 122

ברונר ושולמן, עין להודו

נושא 5: אימפריאליזם והמפגש עם המערב

עמנואל צ'י' שו, **צמיחתה של סין המודרנית**, ירושלים ותל אביב: שוקן, 2005, במיוחד עמ' 104-420

שי, אהרן, **ממלחמת האופיום עד יורשי מאו: סין בזירה הבין-לאומית, 1840-1990**, תל-אביב" זמורה-ביתן 1990, בייחוד חלק א'

Spence, Jonathan. "Western Perceptions of China from the Late Sixteenth Century to the Present", In *Heritage of China: Contemporary Perspectives on Chinese Civilization*, edited by Paul Ropp, Berkeley: University of California Press, 1990, pp. 1-14

Israel, Jonathan I., "Admiration of China and Classical Chinese Thought in the Radical Enlightenment (1685-1740)", *Taiwan Journal of East Asian Studies* 4.1 (2007), pp. 1-25

Waley-Cohen, Joanna, "China and Western technology in the late eighteenth century", *The American Historical Review* (1993), pp 1525-1544

רהב, שחר, "אינטלקטואלים והמדינה בסין: משלהי הקיסרות ועד כינונה של סין העממית", **זמנים: רבעון להיסטוריה**, מספר 123, 2013, ע"מ 14-23

ברונר ושולמן

שילוני

נושא 6: הודו, סין ויפן: המאה ה-20 ועד היום

עמנואל צ'י' שו, **צמיחתה של סין המודרנית**, ירושלים ותל אביב: שוקן, 2005, במיוחד עמ' 421-590.

ליברטל, קנת, **דיקטטורות: הממשל בסין ממהפכה לרפורמות**, האוניברסיטה הפתוחה, 2007.

שי, אהרן, **סין במאה העשרים**. אוניברסיטה משודרת

-----, **ממלחמת האופיום עד יורשי מאו: סין בזירה הבין-לאומית, 1840-1990**, תל-אביב" זמורה-ביתן 1990, בייחוד חלק ב+ג.

-----, **סין וישראל**, ידיעות ספרים

-----, ג'אנג שואה-ליאנג: הגנרל שלא נלחם (אור יהודה: זמורה-ביתן מוציאים לאור, 2008),

-----, "מאו דזה-דונג ומלחמת העולם השנייה", **זמנים: רבעון להיסטוריה**, מספר 101 (2008): ע"מ 60-65

לו שון, **קריאות קרב: סיפורים**, תרגמה מסינית והוסיפה אחרית-דבר והערות אמירה כץ. תל-אביב: עם עובד, 1992, ע"מ 9-26

דה צ'ן, **צבעי ההר**, תרגמה מאנגלית כרמית גיא. תל-אביב: כנרת, 2002, ע"מ 9-29, 252-264

שילוני, בן-עמי, **יפן המודרנית**, תל-אביב: שוקן, 2002

מזדינימדז'ני, מירון, **מפורט ארתור עד הירושימה: עלייתו ונפילתו של המיליטריזם היפני**, ירושלים: משרד הביטחון, 2006.

רונג ג'אנג, ברבורי פרא, בתרגומו של יואב לוי, ספריית מעריב 1991. דני אורבך, **בוגדים למען המולדת – המורדים הפטריוטים של יפן** (הוצאת אוניברסיטת תל אביב, 2019).

Shirokauer, Conard, *A Brief History of Japanese Civilization*, Orlando: Harcourt, 1993

De Bary, Theodore et al, *Sources of Japanese Tradition 2*, New York: Columbia University Press, 2000

חורש, ניב, "עיר עם הפסקה? שנגחאי לפני מלחמת העולם השנייה ואחריה", **זמנים: רבעון היסטורי**, מספר 113, 2011, ע"מ 14-25

זמנים גיליון 105: **קובץ מיוחד: מלחמת סין-יפן השנייה (1937-1945):**

רותם קובנר / הקדמה: סכסוך שחרץ גורלה של יבשת; **בן-עמי שילוני** / מהללים את סין והורגים את הסינים: יחס היפנים כלפי סין כרקע למלחמת סין-יפן השנייה; **יצחק שיחור** / בדיעבד מלחמה, אך בעירבון מוגבל: העימות עם יפן בפרספקטיבות סיניות; **טל טובי** / מדוע לא הובסה סין? ההיסטוריה הצבאית של מלחמת סין-יפן; **רותם קובנר** / בניסיון להבין את "טבח ננג'ינג": השאלות הגדולות; **נמרוד ברנוביץ'** / פוליטיקה של זיכרון: מדוע נשכח טבח ננג'ינג בסין וכיצד התגלה מחדש?; **יורם עברון** / שניים רבים, השלישי לוקח: מלחמת סין-יפן והתבססות המפלגה הקומוניסטית בסין

זמנים גיליון 101: קובץ מיוחד: מאו דזה-דונג – רטרופקטיבה:

יצחק שיחור / דברי פתיחה: מוקדם עדיין לשפוט; **אהרן שי** / מאו דזה-דונג ומלחמת העולם השנייה: הערות מחקר אחדות; **יורם עברון** / הדוקטרינה הצבאית המאואיסטית: כוחו של מיתוס; **אלון לבקוביץ'** / קים איל-סונג ומאו-דזה-דונג: "אנחנו שנינו מאותו הכפר"; **יצחק שיחור** / מחשבת מאו: מקורות ומקוריות; **נמרוד ברנוביץ'** / זכר מאו בסין הפוסט-מאואיסטית: הזיכרון והשכחה

שילוני, בן-עמי, "הפצצה האטומית וכניעת יפן על רקע פתיחתה של המלחמה הקרה", *היה-היה: במה צעירה להיסטוריה*, גיליון 7 תש"ע, עמ' 105-118.

ברנוביץ' נמרוד, "זכר מאו בסין הפוסט-מאואיסטית: הזכרון והשיכחה", **זמנים 101: 2008**, עמ' 104-117.

קנת ליברטל, **הממשל בסין ממהפכה לרפורמות**, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2007

פ"ר ראמסוואמי, **הודו: דמוקרטיה בחברה משוסעת** (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2009)

רוני פרצ'ק: **דלהי של מטה** (תל אביב: הקיבוץ המאוחד 2020)

לינקים אפשריים לסרטים וכדו':

לנושא הקולנוע האסיאתי והשפעתו על המערב - בסגנון לקט עם הסבר:

<https://www.youtube.com/watch?v=-yhpPx6vddY>

(כ 10 דקות)

מדינת ישראל
משרד החינוך
מזכירות פדגוגית
אגף חברה ורוח
הפיקוח על ההיסטוריה ממלכתי וממלכתי דתי

סרט תיעודי בנושא תיאטרון הקבוקי

<https://www.youtube.com/watch?v=F3IHdm2Tf8g>

(כ- 12 דקות)

על אוקיו-אה- תחריטי העץ מתקופת אדו

<https://edition.cnn.com/videos/travel/2020/02/13/ukiyo-e-japan-woodblock-prints-tokyo-two-sides.cnn/video/playlists/destination-tokyo>

(כ- 3 דקות)